

TARTU ÜLIKOOL
HUMANITAARTEADUSTE JA KUNSTIDE VALDKOND
EESTI JA ÜLDKEELETEADUSE INSTITUUT
EESTI KEELE OSAKOND

Merit Roosna

ABIVAHENDITE NIMETUSTE MOODUSTAMINE
JA INGLISE-EESTI ABIVAHENDISÕNASTIK

Bakalaureusetöö

Juhendaja professor Renate Pajusalu

Tartu 2022

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen käesoleva lõputöö ise kirjutanud ning toonud korrektselt välja teiste autorite panuse. Töö on kirjutatud lähtudes Tartu Ülikooli eesti ja üldkeeleteaduse instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Merit Roosna

01.06.2022

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
1. MEETOD JA MATERJAL.....	6
1.1. Uurimismaterjali kogumine	6
1.2. Küsimustiku koostamise ja kasutamise põhimõtted	7
2. TEOREETILINE TAUST	10
2.1. Terminiloome ja -tõlge	10
2.2. Liitsõnade moodustamine	12
3. ABIVAHENDITE NIMETUSTE MOODUSTAMINE	14
3.1. Funktsiooni põhjal tekkinud nimetused	14
3.2. Väliste tunnusjoonte põhjal tekkinud nimetused	20
3.3. Isikustamine	24
3.4. Sõnasõnaline tõlge ja laensõnad	25
4. INGLISE-EESTI ABIVAHENDISÕNASTIK	27
KOKKUVÕTE	32
ABIVAHENDITE NIMETUSTE ALLIKAD	33
KIRJANDUS	37
The formation of the names of assistive devices and English-Estonian assistive device dictionary. Summary	40
LISAD	41
Lisa 1. Küsimustik hooldusasutuse personalile	41
Lisa 2. Küsimustikus kasutatud abivahendite jaotumine ja ingliskeelsed nimetused.....	50
Lisa 3. Küsimustiku vastused koondtabelina	53

SISSEJUHATUS

Käesolev töö käsitleb sõnavara, mida kasutatakse abivahendite (ingl *assistive devices*) nimetamiseks. Ühtne sõnavara ja terminite mõistmine lihtsustab abivahendite kasutamist ning aitab edendada abivahenditega seotud kalandust. Keeleteaduslikult huvitab töö autorit, milliseid nimetusi eri olukordades kasutatakse ja kuidas abivahenditega seotud terminid on tekkinud.

Termini *abivahend* tähendus varieerub institutsiooniti. Rahvusvaheline funktsioneerimisvõime, vaeguste ja tervise klassifikatsioon (RFK) defineerib abivahendeid ja abistavat tehnoloogiat kui ükskõik mis toodet, vahendit, varustust või tehnoloogiat, mis on spetsiaalselt mõeldud vaegusega inimese funktsioneerimisvõime parandamiseks (ICF 2001: 180). Rahvusvaheline Standardiorganisatsioon (ISO) käsitleb abivahendeid laiemalt ning defineerib abivahendeid kui ükskõik milliseid tooteid, mida kasutatakse vaegustega inimese osaluse suurendamiseks või tegevuspiirangute ennetamiseks (ISO 2016: 1–2).

Maailma Terviseorganisatsioon (WHO) on rõhutanud taskukohaste ja kvaliteetsete abivahendite kasutamise olulisust haiguste ennetamise ning efektiivse ravi ja hoolduse seisukohast (WHO 2014: 14). Maailmas on umbes miljard inimest, kes vajavad vähemalt üht abivahendit ning 2030. aastaks on tõenäoliselt abivahendite vajadus kahekordistunud (WHO 2018). Abistav tehnoloogia aitab kaasa inimese iseseisvale elule ning ühiskonnaelus osalemisele (WHO 2019: 263). 2020. aastal viidi Eestis Sotsiaalministeeriumi tellimisel läbi uuring, millest selgus, et tegevuspiirangud on elanikkonnas levinud ja vajadus abivahendite järele hakkab kasvama 40. eluaastates (TAI 2021). Abivahenditurg laieneb pidevalt – kui 2014. aastal oli Sotsiaalkindlustusametiga sõlminud lepingu 47 abivahendiettevõtet, siis 2018. alguse seisuga oli ettevõtete arv 97 (SKA 2018, viidatud EPIK 2018: 109 järgi).

Abivahendite uurimis- ja arendustöös loob takistusi ebaühtlane terminoloogia (WHO 2019: 247). Näiteks kasutavad tootjad ja teenusepakkujad info- ja kommunikatsioonitehnoloogia abivahendite puhul erinevat terminoloogiat, mis muudab abivahendi kasutamise keerulisemaks (Niman jt 2018: 59-61). Ebaühtse terminoloogia on olulise probleemina välja toonud uurimused enesehooldustoimingutel kasutatavate abivahendite kohta (Friesen jt 2014: 1). Terminoloogia ebakõlasid suurendab abivahendi mõiste erinev käsitlus – näiteks hõlmab *abistava tehnoloogia* termin abivahenditega seotud teenuseid (WHO 2015: 13), kuid seda kasutatakse sageli abivahendi sünonüümina (WHO 2020).

Abivahendist optimaalse kasu saamise üheks teguriks on ühtne terminoloogia (WHO 2020) ning kokkulepitud definitsioonid parandaksid valdkonna tõenduspõhisust (Friesen jt 2014: 1). Töö autori isikliku kogemuse põhjal tegevusteraapia üliõpilasena eelistatakse tehniliste nimetuste asemel kõnekeelseid väljendeid, mida kinnitavad ka ingliskeelsete tervishoiutöötajate seas läbi viidud uuringud (Tacheva 2013: 611–615). Töö autori kogemuse põhjal öeldakse näiteks tõstuki kohta *kraana* ning unikaalse muusikat integreeriva teraapiavahendi (ingl *cradle*) kohta on loodud nimetus *leivapäts*.

Uurimistöö ajendiks on asjaolu, et vajadus abivahendite järele on märkimisväärne (TAI 2021) ning abivahendite kasutamine on tõusuteel (EPIK 2018: 109), kuid abivahendite terminoloogia üle maailma on ebahühtlane (Friesen jt 2014; Niman jt 2018; WHO 2020). Töö autorile teadaolevalt puudub sõnastik, mis koondaks abivahendite inglise- ja eestikeelseid nimetusi. Lisaks kasutatakse tervishoiutöötajate hulgas slängi (Tacheva 2013), kuid selle kasutamine abivahendite kohta on uurimata valdkond. Uurimisküsimused on sellest lähtuvalt järgmised: 1) milliseid nimetusi kasutatakse abivahendite kohta kirjalikes allikates? 2) milliseid nimetusi kasutatakse abivahendite kohta hooldusasutustes? 3) kuidas need nimetused on tekkinud?

Uurimistöö eesmärgiks on abivahendite ingliskeelsetele nimetustele eestikeelsete vastete leidmine, abivahendite kohta kasutusel olevate nimetuste uurimine, nimetuste tekkemehhanismide kirjeldamine ning kogutud materjali leksikograafiline esitamine. Uurimistöö eesmärgi saavutamiseks on püstitatud neli uurimisülesannet:

- 1) koondada levinumate abivahendite ingliskeelsed nimetused;
- 2) leida ingliskeelsetele terminitele eestikeelsed vasted;
- 3) selgitada küsimustiku abil välja abivahendite nimetuste variandid eesti keeles;
- 4) kirjeldada abivahendite nimetuste tekkemehhanisme.

Uurimistöö koosneb neljast osast, millest esimeses on põhjendatud ingliskeelsete nimetuste valikut ning selgitatud küsimustiku ülesehitust ja kasutusmetoodikat. Teine osa kirjeldab terminiloomet ja -tõlget ning liitsõnade moodustamist. Kolmas osa kirjeldab abivahendite nimetuste tekkemehhanisme. Neljandas osas on esitatud inglise-eesti sõnastik koos nimetuste eestikeelsete variantidega, mille lisamisel on tuginetud küsimustiku vastustele. Sõnastikust võib kasu olla hooldusasutuste personalil ja abivahendivajajal, kuid muuhulgas ka abivahendeid müüval ettevõtjal.

1. MEETOD JA MATERJAL

1.1. Uurimismaterjali kogumine

Uurimistöö uurimismaterjaliks on abivahendite ingliskeelsete nimetuste põhjal loodud eestikeelsed vasted ning küsimustiku abil kogutud sõnavara. WHO on koostanud prioriteetsete abivahendite nimekirja (ingl *Assistive Products Priority List*, APL), mille alla kuulub 50 abivahendi kategooriat (WHO 2016). APLi alla kuulub hinnanguliselt 25 000 erinevat abivahendit, millest kõige arvukam kategooria (2500) on ratastoolid (WHO 2019: 23). APLi põhjal on loodud täpsustav dokument (APS), mis kirjeldab 26 abivahendite alamkategooriat ning nõudeid, mis on nendele abivahenditele kehtestatud (WHO 2021). Uurimistöö ja küsimustiku allikaks olen valinud viimase dokumendi, sest APS sisaldab enimkasutatavaid abivahendeid ning kõiki nende ingliskeelseid nimevariante. Lisaks, rohkem kui 26 abivahendikategooria kohta vastamine võinuks küsimustiku vastajatele osutada liiga ajamahukaks. Uurimistöö algmaterjalina koondasin trükitud loendid. Küsimustik on toodud lisas 1.

Abivahendeid jaotatakse vastavalt ISO standardile 12 põhikategooriaks, kusjuures kõige rohkem abivahendeid (13 109) leidub liikumise abivahendite kategooria all (WHO 2019: 23). ISO on loonud ingliskeelse klassifikatsiooni ja terminoloogia abivahenditele, mis on mõeldud kasutamiseks nii vaegusega inimesele kui ka tema abistajale ning abivahendeid (k.a. tarkvara) kategoriseeritakse nende funktsiooni järgi (ISO 2016: 5). Kuigi ISO (2016: 5) ei käsitle abivahenditega seotud teenuseid (nt isiklikku abistajat, juhtkoera või majanduslikku toetust), siis WHO käsitleb ka taolisi abivahenditega seotuid teenuseid (WHO 2015: 13).

APS sisaldab abivahendeid kuues olulises valdkonnas, kus võib esineda tegevusvõime häireid. Sii alla kuuluvad liikumise (ingl *products to assist mobility*), kuulmise (ingl *hearing*), nägemise (ingl *vision*), tunnetuse (ingl *cognition*), suhtlemise (ingl *communication*) ja enesehoolduse (ingl *self-care*) abivahendid. 26 abivahendikategooria valimisel on lähtutud põhimõtetest, et abivahend oleks laialdaselt kasutusel, abivahendeid oleks võimalik hankida hulgi ning et abivahendeid oleks võimalik kasutada nii esmatasandi tervishoius kui kogukonna tasandil. (WHO 2021: 1, 3)

Uurimistöös on analüüsitud sõnastikku lisatud eestikeelseid vasteid temaatiliselt sobivas järjekorras. Enamik sõnastikku koondatud abivahendite nimetustest on mitmeosalised.

Eestikeelsete vastete leidmisel on töö autor proovinud mõistete tähendusi võimalikult palju avada, pidades paralleelselt silmas ökonoomsuse printsiipi. Sõnastikus toodud terminid on vaid soovituslikud. Sobiva eestikeelse vaste leidmisel on lähtunud kolmest peamisest põhimõttest:

- 1) sõnastik peab sisaldama vasteid, mida kasutatakse ametlikes juhendites, mida soovitatakse erialaliitude poolt või mida kasutavad laialdaselt abivahendite ettevõtted;
- 2) omasõnu on eelistatud tsitaat- ja võõrsõnade asemel;
- 3) läbipaistvuse eesmärgil on tähenduslikult motiveeritud tuletisi eelistatud arbitraarsete tuletiste asemel.

1.2. Küsimustiku koostamise ja kasutamise põhimõtted

Abivahendid koondasin 28 küsimuse alla, pidades silmas abivahendikategooriate käsitlust Eestis. Näiteks käsitletakse APSi järgi duši- ja potitooli samas kategoorias (WHO 2021: 101), kuid Eesti suurim abivahendikeskus Invaru käsitleb neid eraldi (Potitoolid ...). Olen täheldanud Invarule sarnast abivahendite kategoriseerimist ka teistes suuremates Eesti abivahendeid müüvates ettevõtetes. *Braille* kirja ehk punktikirja abivahendid koondasin ühe küsimuse alla, sest Eestis kasutatakse mehaanilist abivahendit harva ning näiteks Invarus need puuduvad. Ratastoolid olen jaotanud nelja erineva küsimuse alla, sest ratastoolitüüpide sihtrühmad on erinevad ning nende eraldi käsitlemine aitab eristada ratastoolide funktsiooni.

Küsimustiku sihtrühmaks valisin tööealistele ja eakatele hooldusteenust pakkuvad asutused, sest WHO hinnangul vajavad abivahendeid kõige rohkem eakad ning füüsilised erivajadusega inimesed (WHO 2016: 1). Sel põhjusel olen küsimustikust välja jätnud kaks lastele mõeldud abivahendit – kõmppöia ortoosi (ingl *clubfoot brace*) ja kohandatava käru (ingl *adaptive stroller*). Küsimustikust olen samuti välja jätnud need ratastoolipadjad, mille ingliskeelsed nimetused on identsed. Abivahendite jaotumine ja ingliskeelsed nimetused on toodud lisas 2.

Küsimustiku saatsin kolmekümnesse hooldusteenust pakkuvasse asutusse üle Eesti ning sellele sai vastata kahe nädala jooksul. Küsimustikule vastas neli inimest kolmelt erinevalt ametikohalt. Kõige rohkem vastuseid (7) pakuti

- ühekordsetele uriinipidamatus toodetele: *mähe/mähkmed* (3), *mähkud* (1), *pampers* (1), *püksmähe* (1), *sidemed* (1),
- potitoolidele: *potitool/-id* (4), *dušitool/duššitool* (2), *potikõrgendus* (1) ning
- jalutus- ja harkkeppidele: *kepp/kepid* (2), *harkkepp/-id* (2), *kõndimiskepp* (1), *kolmeharuline kepp* (1), *neljaharuline kepp* (1).

Kõige vähem vastuseid (1) pakuti personaalsetele kõnevõimenditele: *võimendi* (1). Vähem vastuseid (2) pakuti ka

- helisalvestus- ja heliesitusseadmetele: *pult* (1), *harjutuse näppudele*, *mälule* (1) ning
- punktkirjavarustusele: *punktkirja trükkimasin* (1), *abivahend kirjutamiseks* (1).

14 korda jäeti vastus vahele ning neli korda vastati kas *ei tea* või *ei oska öelda*.

Küsimustiku vastustena pakutud nimetuste sõnastikku lisamisel olen lähtunud kolmest põhimõttest:

- 1) nimetuse tähendus peab viitama konkreetsele abivahendile;
- 2) nimetus ei tohi olla liiga üldsõnaline;
- 3) olen võtnud õiguse vastust kohandada, kui eeldan, et vastuses esineb trüki- või õigekeelsusvigu.

Kui pole selge, millise abivahendi kohta nimetus käib, siis olen selle lisanud üldkategoria nimetuse juurde. Vastavalt üld- või pärisnimetusele olen kohandanud nimetuste ainsuse ja mitmuse kasutamist. Erandiks on *pampers*, mis on jäetud ainsusesse, nii nagu see esines vastustes. Selle nimetuse puhul ei saa kindel olla, et seda kasutatakse ka mitmuses. Ülaltoodud põhimõtetest lähtudes on sõnastikust välja jäänud näiteks järgmised nimetused või täiendid: *pult* (helisalvestus- ja heliesitusseadme tähenduses), *häirenupp* (keskkonnahäiresüsteemi tähenduses) ja *abivahend liikumiseks* (karkude tähenduses).

Küsimustiku ülesehitusel ja läbiviimisel esines mitmesuguseid piiranguid. Abivahendite eestikeelsete nimevariantide allikaks on neli informanti ning sel põhjusel on nendel nimetustel pigem illustratiivne kui üldistav tähendus. Küsimustik põhineb WHO dokumendil, mis on koostatud ülemaailmseid trende silmas pidades ning ei lähtu regiooni- või kultuuripõhisusest. Näiteks leidsin Eesti turult vaid ühe ettevõtte, mis müüb ja laenutab helisalvestus- ja heliesitusseadmeid, kuid näiteks EASTINI andmebaasi kohaselt on Euroopa turul saadaval vähemalt 123 erinevat helisalvestus- ja heliesitusseadme mudelit, kusjuures kõige laiemat valikut pakuvad Taanis, Belgias ja Saksamaal tegutsevad ettevõtted (Tooterühmad ...). Seega võib eeldada, et näiteks Taani tervishoiutöötajatele on need abivahendid tuttavamad, kui Eesti tervishoiutöötajatele. Lisaks eelnevale põhines küsimustik illustratsioonidel, mis jätab vastajatele rohkem tõlgendusvõimalusi kui tekstipõhised küsimused.

Uurimistöös olen lähtunud konfidentsiaalsuse printsiibist (Lagerspetz 2017: 197) ning seetõttu olen uurimistööst välja jätnud info selle kohta, millistesse asutustesse küsimustik saadeti.

Samuti pole vastuseid seostatud ametikohtadega, et tagada vastajate anonüümsus ning välistada vastajate stigmatiseerimine ametikohtade järgi. Isikuautonoomia printsiipi (Soosaar 2016: 81) arvestades jälgisin küsimustiku välja saatmisel, et küsimustiku tutvustus sisaldaks viidet küsimustiku täitmise vabatahtlikkuse kohta. Küsimustiku vastuseid on illustreeritud koontabelina lisa 3.

2. TEOREETILINE TAUST

2.1. Terminiloome ja -tõlge

Uudissõnu tekib keeles kahel viisil – kui neologismid (1) on keelde teadlikult loodud, siis spontaanne sõnaloom (2) tuleneb pigem kasutusvajadusest kui leksikaalse lünga täitmisest (Kasik 2015: 27). Abivahendnimetuste puhul on tegu pigem teise tekkemehhanismiga. Terminid saavad olla motiveeritud ja motiveerimata ehk arbitraarsed (Erelt 2007: 72, 87). Terminite motiveeritus tähendab mõiste läbipaistvust ning eeldab inimese varasemaid teadmisi võrreldavatest seostest (Tavast ja Taukar 2013: 139). Motiveeritud termini eeliseks on mõiste läbipaistvus (nt *elektronarvuti*), kuid arbitraarne termin on seevastu tavaliselt lühike ja tabav (nt *raal*) (Erelt 2007: 87–90). Terminite loomisel kasutatakse sageli püsiühendite (nt *teise astme kohus*) moodustamist, mis on küll vastuolus ökonoomsuse printsiibiga, kuid tänu kõrgele motiveeritusele aitab kaasa termini tähenduse mõistmisele (Tavast ja Taukar 2013: 141–142).

Keeles kasutatakse sageli terminite loomisel metafoori, mis põhineb objektide tunnusjoonte võrdlemisel ning aitab mõiste olemust paremini avada. Metafoor põhineb mõistel, mitte sõnal ning kuivõrd metafoor aitab terminitest paremini aru saada, siis on seda alati kasutatud oskussõnavaras. Metafoori võib kasutada nii seesmise kui välise analoogia alusel, kusjuures tänapäeval kasutatakse aina rohkem just esimest varianti e abstraherimist. Metafoori alla liigitatakse ka isikustamine, mis tähendab elusolendile omaste joonte ülekandmist elututele objektidele, näiteks 'Wordi dokumendis teatud liiki andmetele lisatav silt' > *nutikas silt*. (Erelt 2007: 84–85, 189–192)

Metafooride puhul kasutatakse termineid *allikvaldkond* ja *sihtvaldkond*, mis viitavad metafoorile ainest pakkuvale algallikale ning mõistele, mida proovitakse väljendada. Allik- ja sihtvaldkonna vastavused saavad olla

- ontoloogilised, mis põhinevad komponentide sarnasusel ja
- episteemilised, mis põhinevad komponentidevahelistel suhetel ja inimese teadmisel nendest suhetest.

Näiteks *viha*-metafooridega seotud ontoloogiliste vastavuste hulka kuulub *plahvatus* > *enesevalitsuse kaotus* ning episteemiliste hulka *plahvatuse saab ära hoida* > *viha saab ohjeldada*. Kui allikvaldkond aitab sihtvaldkonda mõtestada, siis sihtvaldkond mõjutab allikvaldkonda minimaalselt. Mõistete tekkemehhanismi seletamisel metafoori abil tuleb tähele panna, et allik- ja sihtvaldkonnal võib hoopis olla ühine abstraktne skeem, millest

mõisted on tuletatud ning et allik- ja sihtvaldkonna vahel on keeruline seoseid näha, kui metafoor on keeles automatiseerunud. (Pajusalu 2009: 110–115)

Lisaks metafoorile kasutatakse terminiloomes metonüümiat, mis tugineb uudsele ajalisele, ruumilisele, põhjuslikule või päritolulisele suhtele ning sarnaselt metafoorile annab mõistet edasi ülekantud tähenduses (Erelt 2007: 193). Kui metafoori puhul kantakse üle kahe valdkonna vastavusi, siis metonüümiat püsib ühe valdkonna sees ning nimetab referendi temaga kokkupuutuva referendi abil, kusjuures mõiste tähendust laiendatakse kokkupuute, mitte sarnasuse abil (Pajusalu 2009: 115–117). Oskussõnavaras kasutatakse eelkõige üht metonüümiat liiki, sünekdoohhi, mis põhineb kvantiteedisuhtel ning kus üksiktunnuseid esitatakse terviku asemel ning vastupidi, näiteks *kuldnokk* ja *punarind* (Erelt 2007: 193–194). Metonüümiat peetakse inimese kognitiivseid protsesse arvestades isegi loomulikumaks nähtuseks kui metafoori (Panther ja Thornburg 2018: 289).

Eesti keele oskussõnavaras kasutatakse enim morfeemiliselt motiveeritud tuletisi, näiteks *pagulane*, *tarbijakaitse* ja *kohut mõistma*, kuid metafoori ja metonüümiat puhul on tegu semantilise ehk tähendusliku motiveeritusega, näiteks *lennukitiivad*. Semantilisel motiveeritud terminid muudavad oskuskeelt värvikamaks ning nende kasutamist teaduskeeles ei ole vaja piirata. Kui morfeemiliselt motiveeritud terminid on etteaimatavad ja kohmakad, siis semantilisel motiveeritud terminid on lühemad ning meeldejäavamad, mis tuleb oskussõnavara omandamisele kasuks. (Erelt 2007: 80, 83, 285–286)

Sõnastiku loomise eelduseks on eriala määratlemine, erialase sõnavara piiritlemine ja hierarhilise süsteemi loomine. Teadusharud moodustavad sageli sujuvate üleminekutega kontinuumi, kus on keeruline piire eristada. Samuti teeb erialade ja sõnavara piiritlemise keeruliseks valdkondade interdistsiplinaarsus. Oskussõnastikke iseloomustab lihtsustamine, tooni seadmine ning sisemine kooskõla. Kogu sõnastiku ulatuses tuleb langetada ühetaolisi otsuseid, mis teeniksid sõnastiku eesmärgi ja sihtrühma huve. Näiteks soovitatakse väljendustäpsuse ja ökonoomsuse huvides vältida oskussõnastikes polüseemiast ja sünonüümiat. Mõistete nimetuste uurimine aitab sõnastiku käsitlust ühtlustada. (Tavast ja Taukar 2013: 50, 57–58)

Valdkonnakeskse terminoloogiatöö kõrval on tõusuteel tõlkepõhine ehk *ad hoc* terminoloogiatöö (Erelt 2007: 345). Tõlkestrateegiate alla kuulub mitmeid tehnikaid, mis aitavad tõlke loomisel otsuseid langetada (Puusepp 2013: 137). Strateegiad aitavad

tõlkeprotsessi paremini mõista ning käsitlevad nii teksti, konteksti kui ka tõlkeprotsessi (Molina ja Albir 2002: 498). Margus Puusepp (2013: 139–154) on kirjeldanud kuut erinevat suulise tõlke strateegiat, millest kolme on töö autori hinnangul võimalik üle kanda ka kirjalikku terminitõlkesse: (1) arusaadavuse ja asjakohasuse tagamise strateegiad, (2) ümbersõnastamisstrateegiad ja (3) lähtekeelse teksti ülekandmine sihtkeelde tõlkimata kujul.

Arusaadavuse ja asjakohasuse tagamise strateegia (1) alla kuulub kuus tehnikat: lisamine, väljajätmine, liigsõnalisuse vähendamine, kohandamine, tähenduse avamine (eksplitseerimine) ja nende strateegiate kombineerimine. Lisamise all mõistetakse selgitavat infot taustateadmiste täiendamiseks. Näiteks võib toote nime puhul täpsustada, millele see viitab. Väljajätmise strateegia eesmärgiks on vähendada teavet, mis on auditooriumile juba tuttav, vastavas kontekstis iseenesestmõistetav või tähendusetu ja sõnumi seisukohast ebaoluline. Liigsõnalisuse vähendamine tõlke selguse eesmärgil tähendab korduste ja paljusõnalisuse välja jätmist. Kohandamine tähendab kultuuriruumi ning konkreetsete situatsioonide arvestamist tõlke seisukohast või ka sõnastuse kõrvale jätmist ning vaid sõnumi edastamist. Tähenduse avamise all mõistetakse kaudse väljenduse sõnaselgemat väljendust sihtkeeles. (Puusepp 2013: 139–144)

Ümbersõnastamisstrateegia (2) tähendab tõlke kohandamist sihtkeele süntaksi-, grammatika- ja stiilinõutele, kuid näiteks ka sõnumi võimalikult selgelt väljendamist ning üldistamist, mis võib olla vajalik juhul, kui auditooriumi jaoks on lähtetekst liiga spetsiifiline (Puusepp 2013: 150–153). Molina ja Albir (2002: 502) on jaotanud ümbersõnastamisstrateegia (ingl *alterations*) kolmeks: ümbertähtimisest (ingl *transliteration*) tulenevad muutused, struktuurierinevustest tulenevad muutused ja semantilise mittesobivusest tulenevad muutused, näiteks idiomatiliste väljendite puhul. Lähtekeelse teksti ülekandmine sihtkeelde tõlkimata kujul (3) tähendab spetsiifiliste mõistete lähtekeelde jätmist ning mida võib kasutada näiteks olukorras, kus auditoorium on erialakeelega kursis (Puusepp 2013: 153–154). Meditsiinitekstide tõlkimisel kasutatakse enim leksikaalsete vastete kasutamist (ingl *lexical correspondences*), tõlkestrateegiate kombineerimist, sõnasõnalist tõlget (ingl *tracing technique*) ja tähenduse avamist (ingl *explication*) (Azimbayevna jt 2021: 8).

2.2. Liitsõnade moodustamine

Liitsõnade moodustamine on koos tuletamisega kõige tavalisem sõnamoodustuviis, kuid liitsõnu on eesti keeles rohkem kui tuletisi (Kasik 2015: 93). Liitsõnade moodustusviisi

arvestades on võimalik eristada sünteetilist liitsõna ja tüviliitsõna (Kasik 2015: 93) – sünteetilise liitsõna (ingl *synthetic compound*) põhiosa tuleneb tegusõnast, kuid tüviliitsõna (ingl *root compound*) põhiosa mitte (Melloni 2020: 8, 10). Kasik (2015: 95–96) on täpsustanud, et sünteetilise liitsõna osade vahel on süntaktiliselt motiveeritud laiendusseos (nt *palgatõus*), kuid tüviliitsõna osade vahel on tähendusseos (nt *sinasõber*, *allkiri*).

Sünteetiline liitsõnamoodustus on produktiivsem sõnamoodustusviis kui tüviliitsõnamoodustus. Liitsõnadest moodustavad valdava osa laiendliitsõnad, kus liitsõna tähenduse määrab põhiosa ning laiendosa täpsustab termini tähendust. Laiendosaks võib näiteks olla mõni käändsõna muutvorm (nt *laualamp*), verbitüvi (nt *rippsild*), käändeline verbivorm (nt *magamaminek*), muutumatu sõna (nt *vähetähtis*) või moodustaja, mis ei esinda iseseisvat lekseemi (nt *sise-*, *mini-*, *kõrg-*). (Kasik 2015: 93, 95–96)

Liitsõnade moodustusvõime oleneb sellest, kui pikad nad on. Võrreldes lihttüvisõnade ja tuletistega on liitsõnade eeliseks selgemalt piiritletud tähendus ning olemasolevad seosed keeles, tänu millele on neid kergem omandada kui uudissõnu. Oskussõnavaras tuleks eelistada kompaktsid väljendeid ning sel põhjusel on liitsõnadel eelis ka sõnaühendite eest, näiteks *vastassuunaline sõidurada* > *vastuvoolurada*. Pikkade ja ebaloomulike liitsõnade asemel soovitatakse siiski kasutada mitmesõnalisi (kõige enam kolmesõnalisi) sõnaühendeid. (Erelt 2007: 140, 151, 153, 155–158)

Sõnamoodustus sarnaneb vormi- ja lausemoodustusele, mida iseloomustab vajadus väljendada kontekstis olulist tähendust või soov edastada tähendust kompaktsemalt kui olemasolevad väljendid võimaldavad. Spontaanse sõnaloomel korral jäävad tavapäraselt kasutusele vaid üksikud tähelepanuväärsemad sõnad ning on keeruline fikseerida, kuidas need sõnad on keelde tulnud. Tuletiste ja liitsõnade mõistmine oleneb tähendusstruktuuri läbipaistvusest ning analoogiast teiste sarnaste konstruktsioonidega. Tuletiste ja liitsõnade spontaane loomine ja tõlgendamine oleneb keelekasutajate ühisest kogemusest – mida ühtsem on keelekasutajate kogemus, seda vabamalt saab luua uusi sõnu. (Kasik 2015: 28)

3. ABIVAHENDITE NIMETUSTE MOODUSTAMINE

3.1. Funktsiooni põhjal tekkinud nimetused

Üks sagedasi võimalusi abivahendite kirjeldamiseks on kasutada nimetuses abivahendi funktsiooni. Käesolevas alapeatükis on vaadeldud selliselt kujunenud nimetusi. Inglisekeelse üldnimetuse *accessible book players with audio capability* eestikeelseks vasteks on sõnastikus kolmesõnaline liitsõnadest koosnev sõnaühend *helisalvestus- ja heliesitusseadmed*, mis kirjeldab abivahendite funktsiooni ning mille puhul ei esine viiteid abivahendite väliste tunnusjoontele. Morfeemiliselt motiveeritud liitsõnade laiendosadeks on käändsõna muutevorm (*heli-*) ja verbitüvi (*salvestus-*, *esitus-*) ning liitsõnad on saadud sünteetilise liitsõnamoodustuse teel (verbist *seadma*). Seda nimetust kasutab näiteks

- Eesti ainus abivahendeid koondav andmebaas (Helisalvestus ...),
- abivahendite rahvusvaheline võrgustik EASTIN (ingl *The European Assistive Technology Information Portal*) (Tooterühmad ...) ning
- Eesti kõige suurem nägemis- ja kuulmisabivahendeid müüv abivahendikeskus Silmalaegas (Abivahenditõend ...).

Inglisekeelne nimetus *accessible book players* viitab tõlgituna audio- ehk heliraamatute mängijale, mis eeldab teksti salvestamise ja esitamise võimekust nägemispuudega inimestele. Eesti keeles on kasutusel nii *audio-*, *heli-* kui ka *kuulderaamatu* nimetus. Siinkohal viitab *raamat* metonüümia kasutamisele, sest *heliraamatute* nimetuse all mõistetakse sageli ka teisi helindatud teavikuid, näiteks ajakirju või õpikuid. WHO täpsustuse (2021: 17) kohaselt viitab täiend *with audio capability* DAISY-süsteemile. DAISY (ingl *Digital Accessible Information System*) tähendab süsteemi, mis on võimeline edastama heli, teksti ja visuaalset infot (WHO: 1). Lõppnimetuse tekkemehhanismis on muutunud nimetuse mõlemad osad: *heliraamatute mängija* DAISY-süsteemiga > *helisalvestus- ja heliesitusseadmed*. Akronüüm DAISY on välja jäänud nii inglise- kui eestikeelsest nimetusest. Kuigi DAISY-pleier on traditsiooniline abivahend ning termin on pimedate ja olulise nägemislangusega inimeste jaoks tuttav (Martiniello jt 2022: 34–35), siis laiemale sihtgrupile tõenäoliselt mitte. Eestäiendi *heli-* korduv kasutamine võimaldab nimetuse osasid eraldiseisvalt kasutada ning rõhutab abivahendi omadust muuta mittekuuldav informatsioon kuuldavaks.

Tüviliitsõna *keskkonnahäiresüsteemid* (ingl *alarm signallers with light/ vibration alert*) on samuti morfeemiliselt motiveeritud ning selle liitsõna laiendosadeks on käändsõna

muutevormid (*keskkonna-*) ja (*häire-*). See abivahendikategooria on mõeldud eelkõige kuulmispuudega inimestele. Nimetus viitab abivahendi funktsioonile inimest keskkonnast tulenevatest signaalidest alternatiivsel meetodil teavitada. Nimetust *keskkonnahäiresüsteemid* on kasutanud SKA (2015: 70) ja EASTINi ning Abikäpa andmebaas. Üks küsimustikule vastaja tõi nende abivahendite kohta välja nimetuse *häiresüsteem*. See nimetus sobib tähenduse poolest nende abivahendite kohta, kuid omastavaline täiend *keskkonna-* aitab täpsustada, et häire ei tulene inimesest endast. Selle kategooria alla kuuluvad näiteks käändsõnaliste muutevormidega liitsõnad nagu *suitsuandur*, *vingugaasiandur* ja *helimonitor*. Töö autor on eelistanud nimetust *helimonitor*, mille alternatiive on kirjeldatud peatükis 3.3. *Helimonitor* loob seoseid eesti keeles kasutusel oleva nimetusega *beebimonitor*, kuid määrustäiend *heli-* viitab abivahendi laiemale kasutusale.

Kolmesõnalise sõnaühendi *ühekordsed uriinipidamatuse tooted* (ingl *body-worn absorbent products, single-use*) puhul on töö autor peamiselt toetunud andmebaasile Abikäpp (Uriinipidamatuse ...). Selles nimetuses esinev tüviliitsõna *ühekordsed* ja sünteetiline liitsõna *uriinipidamatuse* on sarnaselt eelmistele abivahendikategooriatele morfeemiliselt motiveeritud. Liitsõnade laiendosadeks on käändsõna muutevorm (*uriini-*) ja moodustaja, mis ei esinda iseseisvat lekseemi (*ühe-*). Selle abivahendikategooria nimetused erinevad asutusesti. Kui SKA kasutab nimetust *uriini absorbeerivad abivahendid* (SKA 2015: 26) või üldisemat nimetust *enesehooldeabivahendid* (Elukaar 2016: 1), siis EASTIN kasutab nimetust *uriini absorbeerivad ja rooja koguvad abivahendid* (Abi- ...) ning Invaru *mähkmed ja imavad tooted* (Mähkmed ...). Võrreldes SKA ning EASTINi kasutusel oleva terminiga on toimunud järgmised muutused: *uriini absorbeerivad ja rooja koguvad* > *uriinipidamatuse* ning *abivahendid* > *tooted*. Mõiste *uriin* on sõnastikus metonüümiline ning hõlmab enda all kõiki kehavedelikke. *Toodet* on eelistatud *abivahendi* asemel, et rõhutada selle tootekategooria laia kasutusala ning eristada seda paremini teistest seotud tootekategooriatest nagu uriini eritumist suunavad abivahendid (SKA 2015: 30) ja uriinikogujad (SKA 2015: 30).

Kui ingliskeelne nimetus viitab kahele funktsioonile, *body-worn* > *jalga pandavad* ja *absorbent* > *imavad*, siis eestikeelne nimetus viitab hoopis haigusseisundile, mille puhul abivahendeid saab kasutada. Selle tootekategooria abivahendite juures esineb täiend *uriini- või roojapidamatuse puhuks*, mille ingliskeelne vaste on *for absorbing urine or containing faeces*. Siin esineb samasugune muster – kui ingliskeelne termin kirjeldab toodete funktsiooni, siis optimaalsuse printsiibi alusel viitab eestikeelne nimetus haigusseisunditele, mille korral tooteid

saab kasutada. Küsimusiku vastustest selles kategoorias eristus nimetus *pampers*, mida pakuti kaks korda. *Pampers* viitab ühele metonüümia liigile, eponüümile, mis tähendab, et kaubamärgi, brändi või ettevõtte nimi on laienenud üldisemale tootekategooriale (Eponym ...). Siin on metonüümia allikvaldkond ja sihtvaldkond tihedasti seotud. Sama kategooria alla kuuluvad veel neljasõnalised funktsioonile viitavad sõnaühendid *ühekordne uriini imav side* (ingl *single-use pad for urine*) ja *uriini imav side meestele* (ingl *male pad for urine*), mille eestikeelseks variandiks oli pakutud üldnimetust *side*.

Järgmise kolmesõnalise sõnaühendi *pestavad uriinipidamatuse tooted* (ingl *body-worn absorbent products, washable*) puhul on töö autor uuesti tuginenud andmebaasile Abikäpp (Uriinipidamatuse ...). Selle kategooria alla kuuluvad nimetused *pestavad uriini imavad püksid* (ingl *washable incontinence pull-on pad*), *pestav imav side* (ingl *washable absorbent pad*) ja *pestav püksmähe* (ingl *washable all-in-one (wraparound) pad*). Nende toodete eestikeelsete nimetuste variandid on *hügieenisidemed*, *pampers*, *püksmähkmed* ja *trussikud*. Võrreldes ühekordsete uriinipidamatuse toodete kategooriaga eristus siin nimetus *trussikud*, mis on laensõna vene keelest (Loog 1991). Kuigi *trussikud* viitab eelkõige aluspesule ehk püksikutele (EKSS: 2009), siis töö autor on otsustanud selle siiski sõnastikku lisada, et rõhutada pestavate uriinipidamatuse toodete funktsiooni ja erisust ühekordsete uriinipidamatuse toodetega.

Punktkirjavarustuse kategoorias tekitas kõige rohkem küsimusi silmade abil viidatavale raamile (ingl *eye-pointing communication frame*) sobiva eestikeelse vaste leidmine. Ametlikes juhendites või andmebaasides informatsioon selle abivahendi kohta puudub. Paljusid traditsioonilisi abivahendeid on hakanud asendama kõrgtehnoloogilised lahendused, mis on aina enam kättesaadavamad. Lisaks on see abivahend mõeldud spetsiifilisele sihtgrupile ning selle kasutamine vajab eelnevat väljaõpet. Selle abivahendi puhul võiks kasutada morfeemiliselt motiveeritud tüviliitsõna *silmasuhtlusraam*, mille laiendosadeks on käändsõna muutevorm (*silma-*) ja verbitüvi (*suhtlus-*). Kui võrrelda seda nimetust alternatiivsete nimetustega nagu *pilgujälgimisraam*, *silmajälgimisraam* või *silmadega viidatav raam*, siis *silmasuhtlusraam* rõhutab kõige rohkem selle abivahendi funktsiooni, milleks on teise inimesega suhtlemine. Nimetused *pilgujälgimine*, *silmajälgimine* ja *silmasuhtlus* on kõrgtehnoloogiliste abivahendite puhul laialt kasutusel, kuid nende süsteemide eesmärgiks ei ole alati suhtlemine. Töö autori isikliku kogemuse põhjal kasutatakse kõnekeeles sageli lühendatud nimetusi: *suhtlustahvel* > *plakat/pildid/PCSid*, *suhtlusraamat* > *raamat*. Selle

kogemuse põhjal võib eeldada, et samasugune mehhanism kehtib kõnekeeles nimetuse *silmasuhtlusraam* puhul: *silmasuhtlusraam* > *raam*.

Sarnaselt eelmistele nimetustele sisaldab toetusabivahendite kategooria mitmeid morfeemiliselt motiveeritud tuletisi, mille puhul laiendosad *tugi-*, *käsi-* ja *käe* viitavad võimalusele nendele abivahenditele käte abil toetuda: üldnimetus *toetusabivahendid* (ingl *handrails and grab-bars*), *tugikäepide* (ingl *grab-bar*), *käetugi* (ingl *handrail*) ja *seinakäsipuu* (ingl *wall-mounted banister rail*). Kui teiste nimetuste puhul on tegu sünteetilise liitsõnamoodustusega, siis *seinakäsipuu* puhul on tegu tüviliitsõnaga. Nende liitsõnade laiendosana on kõige rohkem kasutatud käändsõna muutevormi (*tugi-*, *käe-*, *seina-*, *käsi*). Nende nimetuste valimisel on töö autor peamiselt lähtunud SKA (2015: 56) ja Abikäpa (Toetusabivahendid ...) käsitlusest. Erinevuseks on *tugipuu* asendamine *käsipuuga*, mis tundub suupärasem ning sobib paremini nimetustega *tugikäepide* ja *käetugi*. Küsimustikule vastajatest üks oli lisanud nimetuse *käepuu*, kuid *tugipuu* varianti poldud pakutud. Lisaks pakuti käetugedele viitavaid nimetusi: *käetugi*, *käetoed*, *seinatoed*. Kuigi mõisted *tugikäepide* ja *käetugi* võivad tunduda sünonüümidena, siis mõlema nimetuse sõnastikku lisamisega soovitakse eristada nende tehnoloogilist lahendust. Kui *tugikäepidemed* on harilikult üheosalised, siis *käetoed* on mitmeosalised ning on ühendatud hingede abil. Nende nimetuste kõla vihjab abivahendite funktsioonile. *Tugikäepideme* puhul viitab täiend *tugi* ning nimisõna *-pide* (tegu sõnast *pidama*) abivahendi kahele funktsioonile, milleks on toetamine ja vastupidamine – inimene saab abivahendile nõjatuda ning sellest kinni hoides istuda või püsti tõusta. *Käetugi* vihjab vähem jäigale lahendusele, mille puhul on abivahendile toetumine vaid hetkeline, kui soovitakse istuda või püsti tõusta.

Nimetusest *ravimikarp* (ingl *medication organizer*) on eesti keeles vähemalt 11 varianti:

- *annusti* (Ravimiregister 2019: 1),
- *ravimidosaator* (Ravimidosaator ...; Ravimiregister 2019: 1; SM 2015: 101),
- *automaatne ravimidosaator* (Meditech Estonia; Haapsalu Sotsiaalmaja 2021: 1),
- *elektrooniline ravimidosaator* (Harno 2021; Sepp ja Veemaa 2016: 25),
- *ravimijaotur* (Keidong ja Volmer 2021: 59; Patendiamet 2013: 2),
- *nutikas ravimikarp* (EDA 2021; ETIS 2019; Keidong ja Volmer 2021: 59; Nutikas ...),
- *tark ravimikarp* (TLÜ 2021: 8),
- *tablettijaotaja/tablettide jaotaja* (Tablettijaotaja ...),
- *ravimikarp alarmiga* (Olmeabivahendid ...),

- meeldetuletusega ravimite karbid (Vilans: 138),
- ravimiorganisaator/-organiseerija (töö autori näide).

Kui nimetusi *tablettijaotaja/tablettide jaotaja* ja *ravimiorganisaator/-organiseerija* kasutatakse harilikult sahtlitega ravimikarbi kohta, millel puuduvad lisafunktsioonid, siis ülejäänud nimetusi kasutatakse tehnoloogiliselt keerukama ravimikarbi puhul. Selliste ravimikarpide puhul on võimalik eristada kahte erinevat tüüpi: (1) kesktehnoloogiline ravimikarp, mis tuletab end õigel ajal meelde heli- ja/või valgussignaali või vibratsiooni abil ning (2) kõrgtehnoloogiline ravimikarp, mis sisaldab vastavat tarkvara ja saadab teavitusi nutiseadmesse (vt joonis 1). Nimetused *ravimidosaator*, *automaatne ravimidosaator*, *ravimikarp alarmiga* ja *meeldetuletusega ravimite karbid* viitavad eesti keeles kesktehnoloogilistele lahendustele ning *annusti*, *elektrooniline ravimidosaator*, *nutikas ravimikarp* ja *tark ravimikarp* on kasutusel kõrgtehnoloogiliste ravimikarpide tähendusena. Töö autor on sõnastikus eelistanud ingliskeelse üldnimetuse *medication organizer* eestikeelse vastena tüviliitsõna *ravimikarp*, kesktehnoloogilisele lahendusele nimetust *alarmiga ravimikarp* ning kõrgtehnoloogilisele lahendusele *nutikas ravimikarp*. Viimast nimetust võib käsitleda semantiliselt motiveeritud nimetusena, kus *karp* ei ole karbi kuju ega hariliku funktsiooniga. *Ravimidosaator*, mis on eesti keeles laialdaselt kasutusel, jäi sõnastikust terminite ühtluse põhimõttest lähtudes välja – kui üldnimetusena on kasutusel *ravimikarp*, siis selle kategooria all avab mõiste tähendust paremini *alarmiga ravimikarp* kui *ravimidosaator*. Küsimustikule vastajatest neli töid välja nimetuse *ravimikarp* või *ravimite karp* ning üks vastaja tõi lisaks välja nimetuse *ravimite dosaator*.

Joonis 1. Alarmiga ravimikarp „*Careousel Advance*” (Meditech Estonia) ja Hero Health'i nutikas ravimikarp (Hero Health).

Sarnaselt *ravimikarbi* nimetusele, mille puhul võib ühe allika puhul esineda nimetuse erinevaid variante, näiteks *annusti* = *ravimidosaator* (Ravimiregister 2019: 1) ja *ravimijaotur* = *nutikas ravimikarp* (Keidong ja Volmer 2021: 59), kasutatakse optiliste abivahendite kategooria all nimetusi *suurendusklaas* ja *luup* vaheldumisi (Luubid ...; SKA 2015: 59). Küsimustikule vastajatest kolm töid välja nimetuse *luup* ning üks nendest lisas nimetuse *suurendusklaas*. Sel põhjusel on sõnastikus eelistatud eestikeelse vastena nimetust *luup* (ingl *optical magnifier*). *Luup* on arbitraarne nimetus ning kuigi see pole semantiliselt läbipaistev, siis kannab fonotaktiliselt hästi edasi mõiste olemust. Kuigi WHO pole APS-dokumendis optiliste abivahendite all käsitletud digitaalseid lahendusi ning need on sõnastikust välja jäänud, siis eesti keeles on juba levinud meelde jääv nimetus digitaalse luubi kohta, milleks on *digiluu* (Digitaalne ...).

Ratastoolipatjade (ingl *wheelchair seat cushions*) kategoorias on töö autor kasutanud erinevaid strateegiaid, et kirjeldada paremini abivahendi funktsiooni. Näiteks on ingliskeelse nimetuse *cushion without dedicated structural base with multiple sections* puhul töö autor otsustanud nimetuse tähendust avada ning lisanud selle vasteks sõnaühendi *pehme sektsioonidega ratastoolipadi* (*without dedicated structural base* > *pehme*). Inglisekeelsest variandist erineb oluliselt ka *poroloonist ratastoolipadi madala lamatiseriskiga kasutajatele* (ingl *comfort cushion for users with no or low risk of pressure injuries*). Selle nimetuse puhul on töö autor valinud täpsustamise strateegia: *comfort cushion* > *poroloonist*. Nimetusest on täielikult välja jäänud *lamatiseriski puudumisel* (ingl *no risk of pressure injuries*), sest töö autori informatsiooni kohaselt esineb siiski kõigil ratastoolikasutajatel vähemalt madal lamatiserisk.

Tüviliitsõna näidetena leiab sõnastikust morfeemiliselt motiveeritud *filterprillid* (ingl *filters*), *luupprillid* (ingl *spectacle magnifier*), (*ratasteta*) *dušitool* (ingl *static shower chair*), *kuuldeaparaadid* (ingl *hearing aids*), *lähivaateprillid* (ingl *ready-to-wear spectacles for near vision* (*reading glasses*)), *lugemisprillid* (ingl *near vision ready-to-wear spectacles*) ja *mugavusratastooliraami (PSD-funktsioonile)* (ingl *wheelchair, manual base frame only to be fitted with PSDs*) ja *reumatoidikargu* (ingl *forearm crutch*). Sarnaselt täiendiga *uriini- või roojapidamatuse puhuks* kirjeldab *reumatoidikark* diagnoosi, mille puhul abivahendit kasutatakse. Sünteetilise liitsõnamoodustuse näitena leiab sõnastikust näiteks (*personaalsed*) *kõnevõimendid* (ingl *personal remote microphone systems*). Nimetatud liitsõnade laiendosadena on enim kasutatud käändsõna muutevorme.

Eraldi grupina on võimalik eristada asukohaviitega liitsõnu, mis täpsustavad abivahendi funktsiooni: *lauapleier* (ingl *table standalone player*), *laualuup* (ingl *stand magnifier*), *taskupleier* (ingl *pocket-sized standalone player*), *toarulaator* (ingl *rollator for outdoor use*), *õuerulaator* (ingl *rollator for outdoor use*), *linnaaktiivratastool* (ingl *active urban wheelchair*), *linna- ja maastikuaktiivratastool* (ingl *active dual-terrain wheelchair*) ja *keerulise maastiku aktiivratastool* (ingl *active rough terrain wheelchair*). Töö autor on eelistanud morfeemiliselt motiveeritud termineid *toarulaator* ja *õuerulaator*, mille alternatiiviks oleksid inglise keele näitel olnud pikkade täiendite kasutamine, näiteks *rulaator sise- ja välistingimuste jaoks* või *rulaator toas ja õues liikumiseks*. Kuulmisabivahendite alla kuulub *kuuldeaparaat koos eelseadistatud/kohandatud kõrvaotsakutega* (ingl *hearing aid with either custom earmoulds or preconfigured ear inserts*), kus *k*-tuletis sõnas *-otsak* viitab kohatuletisele, mille nimisõnaline alussõna märgib kohaga seostuva sündmuse osalist (Kasik 2015: 221). Kasik (2015: 221) on sarnaste näidetena välja toonud *k*-tuletised *nõlvak, liivak, väljak, soolak, rinnak, seljak, linnak*.

3.2. Väliste tunnusjoonte põhjal tekkinud nimetused

Lisaks funktsiooni edasi andmisele on abivahendite nimetuste tekkimisel rolli mänginud abivahendite väliste tunnusjoonte kirjeldamine. Selliseid nimetusi on vaadeldud käesolevas alapeatükis. Tõenäoliselt kõige tuntumaks abivahendiks, mille nimetus tugineb välistele tunnusjoontele on *ratastool*. *Ratastool* on tüviliitsõna, mille tähendus on semantiliselt motiveeritud – kuigi tegu on liikumisabivahendiga, siis kujult meenutab abivahend tooli. Laiendosa *ratas-* loob otsese seose „keskpunkti läbiva telje ümber pöörlev kettakujuline või rummust, kodaratest ja põiast koosnev sõiduvahendi vm eseme osaga" (EKI: 2022). Ratastoole jaotatakse kõige üldisema kategooria järgi käte jõul edasi lükatavateks ratastoolideks (mõnes kohas nimetatud ka *manuaalseteks ratastoolideks* (nt SKA 2018: 55)) ja elektrilisteks ratastoolideks. WHO on välja toonud vaid esimese grupi, mis on laiemalt kasutusel kui elektrilised ratastoolid (WHO 2021: 130–150). Töö autor on SKA (2015: 42) eeskujul eelistanud nimetusele *manuaalne* laiendit *käsi-*, mis on ökonoomsem, meeldejäavam ja eesti keelt kõnelevale inimesele suupärasem.

Üheks liikumisabivahendi grupiks on nii käimisele kui istumisele/toetamisele viitavad käimistoolid. Sarnaselt *ratastooliga* on *käimistool* tüviliitsõna, mille laiendosaks on käändeline verbivorm (*käimis-*). Kuigi *käimistooli* nimetus inglise keeles on *posterior rollator*, siis töö autor on SKA eeskujul valinud nimetuse *käimistool*, mis on mõeldud spetsiifilisele sihtrühmale

ning mis toestab keha paremini kui rulaatorid. *Käimistooli* puhul on tegu metafooriga, kus *tool* viitab keha paremale toestamisele ning võimalusele puhata, kuigi käimistoolid võivad olla nii istmega kui istmeta. Täiendit *toa-* pole sellele nimetusele inglise keele näitel lisatud, sest töö autori andmete kohaselt on Eesti turul müüdadavad käimistoolid suuremate esiratastega ning sobivad ka õues liikumiseks.

Sarnaselt *käimistoolile* viitab metafoorsele tähendusele ka kahesõnaline sõnaühend *valge kepp* (ingl *white cane*). Eesti keeles juba kinnistunud nimetuse puhul ei viita *valge* vaid värvile, vaid ka kepi kasutajate sihtrühmale. Nii tähistatakse näiteks valge kepi päeva, mille eesmärk on pöörata rohkem tähelepanu nägemispuudega inimestele (Valge ...). Eesti keele assotsiatsioonisõnastiku kohaselt on näiteks sõna *pime* puhul seitse inimest 299st ühe seosena välja toodud sõnaühendi *valge kepp* ning sõna *kepp* puhul on neli inimest 363st ühe seosena välja toonud sõna *valge* (EKAS: 2019).

Kui abivahendite üldnimetust *keskkonnahäiresüsteemid* on analüüsitud funktsioonile viitavate nimetuste peatükis (3.1.), siis selle kategooria alla kuulub kaks abivahendite juurde kuuluvat osa, mille nimetuse tekkemehhanism tugineb välisele kujule: *vibropadi* (ingl *vibrating pad*) ja *vilkur* (ingl *flashing light*). Nimetuse *vibropadi* puhul on kasutatud tähenduslikult motiveeritud tuletist, kus *padi* viitab välisele analoogiale pea toetamiseks kasutatava padjaga ning laiend *vibro-* on lühendatud versioon verbist *vibreerima*. Analoogset terminiloomet on kasutanud abivahendeid müüv ja laenuv ettevõtte Tervise Abi, kes on kasutanud koduleheküljel mõistet *vibrapadi* (Jenile ...). Töö autor on täiendi *vibro-* eelistamisel toetunud EKSSi soovitusel (EKSS: 2009). Nimetuse *padi* allikvaldkond erineb oluliselt sihtvaldkonnast. Nimetuse *vilkur* puhul on tegemist morfeemiliselt motiveeritud tuletisega, mis loob analoogia verbiga *vilkuma*. Kasik (2015: 52) on täpsustanud, et liidet *-ur* saab eesti keeles kasutada nii tegija kui ka tegevusvahendi tähenduses ning tõlgendus toetub kontekstile. Nimetuste *vibropadi* ja *vilkur* puhul on töö autor tuginenud abivahendikeskusele Silmalaegas (Suitsuandurid ..., viidatud EVLi järgi) ja SKA koostatud teatmikule (SKA 2015: 70).

Sõnastikust leiab erinevat tüüpi potitoolid (ingl *toilet chairs*), mille puhul laiend *poti-* on metafoorne ning on kasutaja jaoks läbipaistvam kui ingliskeelses nimetuses esinev laiend *toilet*. Ühekordsete uriinipidamatuse toodete alla kuuluvad erinevatele mähkmetele viitavad tüviliitsõnad ja kahesõnaline sõnaühend: *vöömähe*, *püksmähkmed* ja *imavad püksid*, mille ingliskeelsed vasted on *belted pad*, *all-in-one/wraparound pad* ja *pull-on pad*. Need nimetused

viitavad mähkmete kujule ning paistavad tähenduse poolest läbi – vöömähkmele on vöö, püksmähkmeid saab vahetada inimene ise või tema abistaja ning imavaid pükse saab inimene endale jalga tõmmata nagu püksegi.

Helisalvestus- ja heliesitusseadmete kategooria alla kuuluvate abivahendite nimetused *lauapleier* (ingl *table standalone player*) ja *taskupleier* (ingl *pocket-sized standalone player*) on töö autori ettepanekud ning ametlikes juhendites nende abivahendite nimetused puuduvad. Lisaks asukohaviitele kirjeldavad määrustäiendid *laua-* ja *tasku-* abivahendi tüüpi ja suurust ning põhinevad analoogilistel eesti keeles juurdunud mõistetel nagu *laulamp* ja *taskulamp*. Samamoodi leiab sõnastikust *laualuubi* (*stand magnifier*) ja *käsiluubi* (ingl *handheld magnifier*) ning punktikirjavarustusse kuuluva väikese *taskuraami* (ingl *small pocket frame*).

Kui enamike nimetuste puhul tekitas küsimusi põhisõna vaste, siis välistele tunnusjoontele viitava liitsõna *kaldtee* puhul tekkis probleeme sobiva omadussõnalise täiendi leidmisega. Nimelt on eesti keeles selle abivahendi täiendina kasutusel kolm varianti:

- *kaasaskantav* (Kaasaskantav ...; SKA 2015: 57),
- *(kokku)klapitav* (SKA 2018: 53–54),
- *kokkupandav* (Invaru: Kaldteed; Tervise Abi: Kaldteed).

Töö autor on eelistanud täiendit *kokkuklapitav*, sest see nimetus annab rohkem infot kui *kaasaskantav* või *kokkupandav* ning on foneetiliselt meelde jäävam. Sarnaselt *kokkuklapitavale kaldteele* leiab sõnastikust näiteks *kokkuvolditava valge kepi* ja *kokkuvolditava käetoet* (ingl *fold-down/drop-down rail*), mille puhul kannab *kokkuvolditav* piltlikumat infot näiteks *kokkupandav*. Üheks eraldiseisvaks kaldtee tüübiks on *teleskoopkaldtee*, mis koosneb SKA (2018: 55) kohaselt üksteise sisse jooksvatest kergmetallist profiilidest ning mis moodustatakse kahest teleskooplemendist, mida saab asetada sobiva vahega üksteise kõrvale. Metafooriline *teleskoopkaldtee* on semantiliselt motiveeritud nimetus, mille puhul saab luua seoseid pikksilma tehnoloogiaga, kus konstruktsiooni pikkust saab reguleerida üksteise sisse lükates või välja tõmmates. Siin erineb metafoori allikvaldkond oluliselt sihtvaldkonnast. Nii *kokkuklapitav* kui ka *teleskoopkaldtee* kuuluvad teisaldatavate kaldteede alla. Üldnimetust *teisaldatav*, mida on näiteks kasutanud SKA (2018: 9, 17, 53), on sõnastikus eelistatud nimetusele *mobiilne* (SKA 2018: 53, 55). Küsimustikule vastajatest kolm tõi välja abivahendi põhisõna ehk *kaldtee* ning üks vastaja tõi välja foneetiliselt sarnase nimetuse *laudtee*.

Veel näiteid metafoori kasutamisest pakuvad nimetused *nelja jalaga käimisraam* ja *kolme või nelja jalaga harkkepp*, mille puhul on olnud eeskujuks eesti keeles juurdunud nimetus *lauajalg*, mis põhineb välisel analoogial. Siin on töö autor eelistanud Erehti (2007: 285–286) soovitusel semantiliselt motiveeritud täiendit *jalg* laiemalt levinud alternatiivi, *tugipunkti* (SKA 2015: 37) asemel. Töö autori isikliku kogemuse põhjal on rulaatori kohta kõnekeeles kasutusel *kits*, mis kirjeldab väliseid tunnusjooni – rulaatori neli jalga ning sarvi meenutavad kaks käesanga meenutab tõepoolest kitse. Täiendi *jalaga* ning kõnekeelse *kitse* puhul erineb metafoori allikvaldkond oluliselt sihtvaldkonnast.

Metafoorsed nimetused on ka *suhtlustahvlid ja -raamatud* (ingl *communication boards and books*), kus *-tahvel* tähistab tavaliselt PCS-piltidega A4-suurusel lamineeritud paberit ning *-raamat* kiletaskutega mappi, kuhu sisse on temaatiliselt paigutatud kasutaja jaoks olulised PCS-pildid. *Suhtlustahvel* ja *suhtlusraamat* on Päevakeskuse Käo (2015) näitel kasutajate ning erialaspetsialistide seas laialt levinud. PCS-pildite (ingl *Pictures Communication Symbols*) sünonüümiks on sõnaühend *piltkommunikatsiooni sümbolid*, kuid töö autori isikliku kogemuse põhjal eelistatakse kõnekeeles kasutada vaid suurtähtlühendit, näiteks *PCSid*. Sarnaselt *-tahvli* kasutusmehhanismile kasutatakse punktikirjavarustuse kategoorias *punktkirjaraami*, kus *-raam* viitab tugevdatud alusele.

Sõnastikus tekitas mitmesuguseid küsimusi punktikirjavarustuse (ingl *manual Braille writing equipment*) kategooria, mille alla kuuluvad terminid näiteks EKSSist puuduvad. Inglisekeelsed abivahendite nimetused sisaldavad nimesid *Braille* ja *Perkins Braille*, mis on tähenduse avamise eesmärgil eestikeelsetes vastetes asendatud semantiliselt motiveeritud nimetusega *punktkiri*. Nimetus *punktkirja trükimasin* oli ühel korral ära toodud ka küsimustiku vastustes. Nimetust *punktkiri* on näiteks kasutanud SKA (2015: 65) ja Abikäpp (Suhtlus- ...). Nii on ingliskeelsest nimetusest *mechanical Braille typewriters* saanud *punktkirja kirjutusmasinad* ning nimetusest *standard Perkins Braille* on saanud *standardne punktkirja kirjutusmasin*. Nimetus *punktkirja trükimasin* oli ühel korral ära toodud ka küsimustiku vastustes. Punktikirjavarustuse alla kuulub spetsiaalne kirjutusvahend, mille nimetuseks on sõnastikus toodud arbitraarme *stihvt* (ingl *stylus of knob*). Selle valiku langetamisel on töö autor toetunud Põhja-Eesti Pimedate Ühingu infomaterjalile (Punktkiri ...). *Stihvtile* on eesti keeles kasutusel mitmeid alternatiivseid variante:

- *stift* (SKA 2015: 65; Suhtlus- ...; Kirjutamis- ...),
- *punktkirjanaaskel* (Kirjutamis- ...; LVS 2021: 3),

- *reljeefne marker* (TEK 2022).

Stihvt on eesti keele kirjaviisile omasem kui *stift* (vrd alamsaksa 'Kofe(e)' > 'kohv' (Erelt jt 2007)) ning meenutab struktuuri poolest arhaismi. Teiste nimetuste hulgast eristub metafoorne nimetus punktkirjanaaskel, mis viitab kingsepa või sadulsepa tööriistale. Ökonoomsuse põhimõttest lähtuvalt on eelistatud siiski nimetust *stihvt*.

3.3. Isikustamine

Metafoori ühe liigi, isikustamise puhul omistatakse elusolendi omadusi elututele objektidele ning palju selliseid sõnu leidub arvutialal (Erelt 2007: 191–192), mis seostub tänapäeval ka abivahenditega. Üheks helisalvestus- ja heliesitusseadmete kategooria alla kuuluvaks abivahendiks on tarkvaraline pleier (ingl *software-based player*). *Tarkvara* on eesti keeles juba kasutusel ning illustreerib üht metafooriliiki – isikustamist. *Tarkvara* kannab edasi mõtet, et abivahend on masinloetav ning eeldab kasutaja nutiseadme olemasolu. Samasugust tekkemehhanismi on rakendatud nimetuse *nutikas ravimikarp* (ingl *medication organizer with timed reminder medication software*) puhul, kus *nutikas* viitab abivahendi tarkvaralisele lahendusele. Kuigi nutika ravimikarbi puhul pole tavaliselt tegu karbikujulise seadmega, siis omadussõnaline täiend *nutikas* avab seadme sisulist olemust ning on ökonoomsem ja meeldejäävam kui näiteks *elektrooniline ravimidosaat*.

Isikustamist on võimalik kirjeldada ka personaalsete kõnevõimendite kategooria (ingl *personal remote microphone systems*) puhul. Selle kategooria alla kuuluvad nimetused

- *kõnevõimendiga saatja* (ingl *transmitter with microphone*),
  - *vastuvõtja koos otsese helisisendiga (DAI)* (ingl *receiver with direct audio input (DAI)*)
- ja
- *kaelapaelaga vastuvõtja* (ingl *receiver with an induction neck loop*).

Saatja ja *vastuvõtja* omistavad abivahenditele elusolendite tegevusi nagu *saatmine* ja *vastuvõtmine*, mida on varem eesti keeles kasutatud näiteks raadiolainete puhul (EKSS: 2009). Samasugust mehhanismi on kasutatud ingliskeelsete terminite puhul (*saatja* = *transmitter*; *vastuvõtja* = *receiver*). *Kuuldeaparaatide* üheks eestikeelseks variandiks pakuti *kuularid*. Selle nimetuse puhul on tegu *ar-tuletisega*, mida on ka varem oskuskeeles tähistatud tegijanimetuse asemel vahendinimetusega, nt *kõlama* > *kõlar* ja *lugema* > *luger* (Kasik 2015: 292). Terminiloomes tekitas küsimusi nimetus *helimonitor*, mille asemel on allikates kasutatud näiteks isikustamise variante *kutsungi saatja* (Bellmann ... 2011) ja *lapsenutu saatja* (SKA

2015: 70), kuid nagu peatükis 3.1. on välja toodud, siis need nimetused on asendatud nimetusega *helimonitor*.

Lisaks illustreerib isikustamist kõnelevate ja puutekellade kategooria (ingl *talking/touching watches*) alla kuuluv abivahend kõnelev kell, mis on mõeldud nägemispuudega inimestele. Kuigi eesti keeles on ka varem täiendit *kõnelev* kasutatud objekti isikustamisena, näiteks *kõneleva vapi* puhul (Tooming 2010), siis tarkvaraliste lahendustele viitamise puhul on eelistatud pigem täiendit *nuti-* (nt *nutikell*, *nutikassa*, *nutitahvel*). Seetõttu eeldab töö autor, et selle termini puhul on isikustamine toimunud juba inglise keeles (ingl *talking* = *kõnelev*). Erelt (2007: 193) on täpsustanud, et kujundiidee laenamise puhul on nimetus saamisviisi poolest tähenduslaen. Nimetusele *kõnelev kell* leiab allikatest alternatiivina *rääkiva kella* (Kodukohandus...; Kasepalu 2018) ning töö autori isikliku kogemuse põhjal kasutatakse vahel ka nimetust *jutukell*. Kui kõnelema (*kõnelev* > *kõnelema*) ja rääkima (*rääkiv* > *rääkima*) on EKSSis toodud sünonüümidena (EKSS: 2009), siis *jutustama* (*jutukell* > *jutustama*) erineb nendest sisu poolest ning viitab pigem pikema teksti vabas vormis ettekandmisele kui olulise informatsiooni edastamisele (EKSS: 2009). Töö autor on sõnastiku koostamisel eelistanud omadussõnalist täiendit *kõnelev* lähtudes fonotaktilisest sobivusest.

3.4. Sõnasõnaline tõlge ja laensõnad

Oskussõnavaras kasutatakse sageli sõnasõnalist tõlget, kuid sellesse ei tohiks suhtuda kergekäeliselt ning oluline on tungida termini sisusse (Erelt 2007: 309–311). SKA (2015: 38) on jaotanud liikumisabivahendid nelja rühma: käimisraamid, rulaatorid, kämistoolid ja käimislauad, kusjuures *rulaatori* (ingl *rollator*) nimetuse eelduseks on, et abivahendil on vähemalt kolm ratast. *Rulaator* on laensõna, mille puhul on toimunud häälikuline mugandumine: *roll...> rul...>* Kuigi *rulaator* pole eesti algupärandiga, siis on see siiski metafoorne ning tähenduslikult läbipäistev, sest sõna ingliskeelne osa *roll* viitab tegusõnale *veerema*. Siin on allikvaldkond tihedasti seotud sihtvaldkonnaga (*veerema* > *rattad* > *rulaator*).

Sõnasõnalise tõlke näidetena leiab sõnastikust veel näiteks järgmised nimetused: *küünarkark* (ingl *elbow crutch*), *kaenlakark* (ingl *axilla crutch*), *pestav imav side* (ingl *washable absorbent pad*), *transpordiratasool* (ingl *transport wheelchair*). Ühe sõnasõnalise tõlkena kaalus töö autor järgmist versiooni: (ingl) *therapeutic footwear* > (est) *terapeutilised jalatsid*. Lõppversioonis otsustas töö autor eesti keeles juba kinnistunud *ortopeediliste jalatsite* kasuks

tuginedes SKA abivahendi teatmikule (2015: 25). Pooltõlkelaenu näitena, kus üks sõna osa on tõlgitud ja teine laenatud (Sõnaveeb), leiab sõnastikust *aktiivratastooli* (ingl *active wheelchair*), *lauapleieri* (ingl *table standalone player*) ja *taskupleieri* (ingl *pocket-sized standalone player*).

Sõnastiku koostamisel tekitas kõige rohkem küsimusi ratastool, mis toestab kogu inimese keha ning on vaid abistaja juhitud (ingl *wheelchair, manual with postural support (variable-position wheelchair)*). Sellele ratastoolile on eesti keeles kasutusel mitmesuguseid pooltõlkelaene:

- *funktsionaalne ratastool* (Heinmets 2020),
- *komfortratastool* (Komfort-...),
- *passiivratastool* (SKA 2015: 43).

Küsimustikule vastajad olid välja toonud näiteks järgmised nimetused: *komforttool*, *mugavustega ratastool* ja *ratastool erinevate asendite saavutamiseks*. Töö autor on sõnastikus soovitanud kasutada *komfortatastooli* eestipärasemat varianti *mugavusratastool*, mis on sõnasõnaline tõlge inglise keele nimetusest *comfort wheelchair*. Sellest nimetusest on välja jäänud täiend *käsi-* (*mugavuskäsiratastool* > *mugavusratastool*), mis oleks nimetuse muutnud kohmakaks ning tekitanud tõenäoliselt segadust nimetuse tähenduse osas. Teised käsiratastoolid on suurte ratastega ning neid on võimalik kasutaja enda poolt juhtida, kuid mugavusratastool on abistaja juhitud, v.a. juhul, kui ratastool on elektriline.

4. INGLISE-EESTI ABIVAHENDISÕNASTIK

Sõnastikus esitatud lühendite seletused: [eng] – inglise keeles; [est] – eesti keeles; [variant] – eestikeelse nimetuse variandid; (cat) – *Category name* ehk koondnimetus.

1. [eng] *Accessible book players with audio capability* (cat) – [est] helisalvestus- ja heliesitusseadmed
2. [eng] *Active dual-terrain wheelchair* – [est] linna- ja maastikuaktiivratastool
3. [eng] *Active rough terrain wheelchair* – [est] keerulise maastiku aktiivratastool
4. [eng] *Active urban wheelchair* – [est] linnaaktiivratastool
5. [eng] *Alarm signaller with carbon monoxide sensor and flashing light* – [est] vingugaasiandur ja vilkur
6. [eng] *Alarm signaller with carbon monoxide sensor and vibrating pad* – [est] vingugaasiandur ja vibropadi
7. [eng] *Alarm signaller with heat or smoke sensor and flashing light* – [est] suitsuandur ja vilkur
8. [eng] *Alarm signaller with heat or smoke sensor and vibrating pad* – [est] suitsuandur ja vibropadi
9. [eng] *Alarm signaller with sound sensor and flashing light* – [est] helimonitor ja vilkur
10. [eng] *Alarm signaller with sound sensor and vibrating pad* – [est] helimonitor ja vibropadi
11. [eng] *Alarm signallers with light/ vibration alert* (cat) – [est] keskkonnahäiresüsteemid – [variant] häiresüsteemid
12. [eng] *Angular white cane* – [est] nurgaga valge kepp
13. [eng] *Attendant-propelled mobile toilet and shower chair* – [est] abistaja juhitud ratastega poti- ja dušitool
14. [eng] *Axilla crutch* – [est] kaenlakark
15. [eng] *Behind-the-ear hearing aid with custom earmoulds* – [est] kõrvatagune kuuldeaparaat koos kohandatud kõrvaotsakutega
16. [eng] *Behind-the-ear hearing aid with preconfigured ear inserts* – [est] kõrvatagune kuuldeaparaat koos eelseadistatud kõrvaotsakutega
17. [eng] *Body-worn absorbent products, single-use* (cat) – [est] ühekordsed uriinipidamatuse tooted – [variant] mähkmed, mähkud, pampers
18. [eng] *Body-worn absorbent products, washable* (cat) – [est] pestavad uriinipidamatuse tooted – [variant] pampers, trussikud

19. [eng]Braille slate/frame with a board and marker – [est] punktkirjaraam koos tahvli ja stihvtiga
20. [eng]Comfort cushion for users with no or low risk of pressure injuries – [est] poroloonist ratastoolipadi madala lamatiseriskiga kasutajatele
21. [eng]Communication boards and books (cat) – [est] suhtlustahvlid ja -raamatud
22. [eng]Communication book – [est] suhtlusraamat
23. [eng]Contoured cushion with separate top layer – [est] pealiskattega kontuuritud ratastoolipadi
24. [eng]Contoured cushion with separate top layer or seat bone well pad – [est] pealiskatte või ergonoomilise tagaosaga kontuuritud ratastoolipadi
25. [eng]Contoured cushion without top layer – [est] pealiskatteta kontuuritud ratastoolipadi
26. [eng]Crutches (cat) – [est] kargud
27. [eng]Cushion without dedicated structural base with multiple sections – [est] pehme sektsioonidega ratastoolipadi
28. [eng]Customized (personalized) communication board – [est] kohandatud suhtlustahvel
29. [eng]Elbow crutch – [est] küünarkark – [variant] küünarkepp, küünartugi
30. [eng]Eye-pointing communication frame – [est] silmasuhtlusraam
31. [eng]Filters – [est] filterprillid
32. [eng]Floor-to-wall/floor-to-ceiling grab bar – [est] põranda- või laekinnitusega tugikäepide
33. [eng]Fold-down/drop-down rail – [est] kokkuvolditav käetugi
34. [eng]Folding toilet or shower commode chair – [est] kokkupandav poti- või dušitool
35. [eng]Folding white cane – [est] kokkuvolditav valge kepp
36. [eng]Forearm crutch – [est] reumatoidikark
37. [eng]Handrails and grab-bars (cat) – [est] toetusabivahendid – [variant] – käepuud, käetoed, seinatoed
38. [eng]Hearing aids (cat) – [est] kuuldeaparaadid – [variant] kuularid, kuulmisaparaadid
39. [eng]Illuminated handheld magnifier – [est] valgustusega käsiluup
40. [eng]Illuminated stand magnifier – [est] valgustusega laualuup
41. [eng]Interline Braille slate/frame – [est] kahepoolne punktkirjaraam
42. [eng]Interpoint Braille slate/frame – [est] universaalne punktkirjaraam
43. [eng]Male pad for urine – [est] uriini imav side meestele – [variant] side
44. [eng]Manual Braille writing equipment (cat) – [est] punktkirjavarustus

45. [eng]*Mechanical Braille typewriters* – [est] punktkirja kirjutusmasinad
46. [eng]*Medication organizers (cat)* – [est] ravimikarbid – [variant] ravimite karbid, ravimite dosaatorid
47. [eng]*Medication organizer (without automated functions)* – [est] alarmita ravimikarp
48. [eng]*Medication organizer with timed reminder function* – [est] alarmiga ravimikarp
49. [eng]*Medication organizer with timed reminder medication software* – [est] nutikas ravimikarp
50. [eng]*Near vision ready-to-wear spectacles* – [est] lugemisprillid – [variant] nägemisprillid, prillid
51. [eng]*Non-illuminated handheld magnifier* – [est] valgustuseta käsiluup
52. [eng]*Non-illuminated stand magnifier* – [est] valgustuseta laualuup
53. [eng]*Optical magnifiers (cat)* – [est] luubid – [variant] suurendusklaasid
54. [eng]*Personal remote microphone systems (cat)* – [est] personaalsed kõnevõimendid – [variant] võimendid
55. [eng]*Pocket-sized standalone player* – [est] taskupleier
56. [eng]*Portable ramps (cat)* – [est] teisaldatavad kaldteed – [variant] ratastooli kaldteed (paigaldatavad, tõstetavad)
57. [eng]*Posterior rollator for indoor use* – [est] käimistool
58. [eng]*Postural-support cushion for users with low risk of pressure injuries* – [est] toestav ratastoolipadi madala lamatiseriskiga kasutajatele
59. [eng]*Preprogrammed behind-the-ear hearing aid with either custom earmoulds or preconfigured ear inserts* – [est] eelprogrammeeritud kõrvatagune kuuldeaparaat koos kohandatud või eelseadistatud kõrvaotsakutega
60. [eng]*Pressure redistribution wheelchair seat cushion for users at risk of pressure injuries (with deep/full immersion and envelopment features)* – [est] muutuva survejaotuse ja täielikult toestavate funktsioonidega lamatisi ennetav ratastoolipadi
61. [eng]*Pressure-redistribution wheelchair seat cushion for users at risk of pressure injuries (with moderate/partial immersion and envelopment features)* – [est] muutuva survejaotusega lamatisi ennetav ratastoolipadi
62. [eng]*Push-button alarm signaller with vibration and flashing light* – [est] pult koos vibreeriva vilkuriga
63. [eng]*Ready-to-wear spectacles for near vision (reading glasses) (cat)* – [est] lähivaateprillid

64. [eng]Receiver with an induction neck loop – [est] kaelapaelaga vastuvõtja
65. [eng]Receiver with direct audio input (DAI) – [est] vastuvõtja koos otsese helisisendiga (DAI)
66. [eng]Rollators (cat) – [est] rulaatorid – [variant] (ratastega) tugiraamid, kitsed
67. [eng]Rollator for indoor and limited outdoor use – [est] toa- ja õuerulaator
68. [eng]Rollator for outdoor use – [est] õuerulaator
69. [eng]Single-use all-in-one (wraparound pad) for absorbing urine or containing faeces – [est] ühekordne püksmähe uriini- või roojapidamatuse puhuks
70. [eng]Single-use belted pad for absorbing urine or containing faeces – [est] ühekordne vöömähe uriini- või roojapidamatuse puhuks
71. [eng]Single-use pad for urine – [est] ühekordne uriini imav side – [variant] side
72. [eng]Single-use pull-on pad for absorbing urine or containing faeces – [est] ühekordsed imavad püksid uriini- või roojapidamatuse puhuks
73. [eng]Self-propelled mobile toilet and shower chair – [est] isejuhitav ratastega poti- ja dušitool
74. [eng]Small pocket frame – [est] väike taskuraam
75. [eng]Software-based player – [est] tarkvaraline pleier
76. [eng]Spectacle magnifier – [est] luuprillid
77. [eng]Standard Perkins Braille – [est] standardne punkt kirja kirjutusmasin – [variant] punkt kirja trükimasin
78. [eng]Static shower chair – [est] ratasteta dušitool
79. [eng]Static shower stool – [est] ratasteta dušitool – [variant] pesutool
80. [eng]Static toilet chair – [est] ratasteta potitool
81. [eng]Straight white cane – [est] sirge valge kepp
82. [eng]Stylus of knob, flat or saddle type – [est] lame või ruumiline stihvt
83. [eng]Table standalone player – [est] lauapleier
84. [eng]Talking/touching watches (cat) – [est] kõnelevad või puutekellad – [variant] kellad
85. [eng]Talking watch (atomic or quartz) – [est] kõnelev kell (aatom- või kvartskell)
86. [eng]Therapeutic footwear (cat) – [est] ortopeedilised jalanõud – [variant] ergonoomilised jalanõud, kergesti jalga pandavad jalanõud
87. [eng]Toilet chairs (cat) – [est] potitoolid
88. [eng]Touching watch (atomic or quartz) – [est] puutekell (aatom- või kvartskell)
89. [eng]Transmitter with microphone – [est] kõnevõimendiga saatja

90. [eng] *Transport wheelchair* – [est] transpordiratastool – [variant] ratastool
91. [eng] *Tripod/quadripod* – [est] kolme või nelja jalaga harkkepp – [variant] kolmeharuline kepp, neljaharuline kepp
92. [eng] *Twin track portable ramp (two driving tracks)* – [est] kahe relsiga teleskoopkaldtee – [variant] relsid
93. [eng] *Universal communication board* – [est] universaalne suhtlustahvel
94. [eng] *Walking frames (cat)* – [est] käimisraamid – [variant] tugiraamid
95. [eng] *Walking frame with four tips* – [est] nelja jalaga käimisraam
96. [eng] *Walking frame with two tips and two wheels* – [est] kahe rattaga käimisraam
97. [eng] *Walking sticks, tripods and quadripods (cat)* – [est] jalutus- ja harkkepid – [variant] kepid
98. [eng] *Walking stick* – [est] reguleeritav jalutuskepp – [variant] kõndimiskepp
99. [eng] *Washable absorbent pad* – [est] pestav imav side – [variant] hügieeniside
100. [eng] *Washable all-in-one (wraparound) pad* – [est] pestav püksmähe
101. [eng] *Washable incontinence pull-on pad* – [est] pestavad uriini imavad püksid
102. [eng] *Wall-mounted straight or angled grab bar* – [est] sirge või nurgaga tugikäepide
103. [eng] *Wall-mounted banister rail* – [est] seinakäsipuu
104. [eng] *Wheelchair, manual base frame only to be fitted with PSDs* – [est] mugavusratastooliraam PSD-funktsioonile – [variant] ratastooliraam
105. [eng] *Wheelchair, manual with postural support (variable-position wheelchair)* – [est] mugavusratastool – [variant] komforttool, mugavustega ratastool, ratastool erinevate asendite saavutamiseks
106. [eng] *Wheelchairs, manual (cat)* – [est] käsiratastoolid
107. [eng] *Wheelchairs, manual for active use (cat)* – [est] aktiivratastoolid – [variant] erinevate funktsioonidega ratastoolid, invatoolid
108. [eng] *Wheelchairs, manual with postural support* – [est] mugavusratastoolid
109. [eng] *Wheelchair seat cushions (cat)* – [est] ratastoolipadjad – [variant] toolipadjad, lamatistevastased padjad
110. [eng] *Wheelchairs, manual assistant-controlled (cat)* – [est] abistaja juhitud käsiratastoolid
111. [eng] *White canes (cat)* – [est] valged kepid – [variant] pimedade kepid
112. [eng] *Wide-platform portable ramp* – [est] lai kokkuklapitav kaldtee

KOKKUVÕTE

Bakalaureusetöö eesmärk oli abivahendite ingliskeelsetele nimetustele eestikeelsete vastete leidmine, abivahendite kohta kasutusel olevate nimetuste uurimine, nimetuste tekkemehhanismide kirjeldamine ning kogutud materjali leksikograafiline esitamine. Eesti keeles kasutusel olevate nimetuste leidmiseks koostasim küsimustiku, mille vastused on lisatud sõnastikku eestikeelsete variantide alla. Töö teoreetilises osas andsin ülevaate terminiloomest ja -tõlkest ning liitsõnade moodustamisest eesti keeles.

Kõige rohkem abivahendite nimetusi oli tekkinud funktsiooni põhjal. Need nimetused olid peamiselt morfeemiliselt motiveeritud, nagu on välja toonud ka Erelt (2007: 80) eesti oskussõnavara kohta. Väliste tunnusjoonte põhjal tekkinud nimetuste puhul esines tähenduslikku motiveeritust rohkem kui morfeemilist motiveeritust. Isikustamist esines ainult tarkvaralise tehnoloogiaga abivahendite (nt *tarkvaraline pleier*, *nutikas ravimikarp*, *kõnelev kell*) puhul. Lisaks esines sõnastikus laensõnu (nt *rulaator*), pooltõlkelae (nt *aktiivratastool*) ja sõnasõnalist tõlget (nt *transpordiratastool*). Metafooride puhul esines ühtaegu nimetusi, kus allik- ja sihtvaldkond olid sarnased (nt *pampers*) kui ka nimetusi, mille puhul allik- ja sihtvaldkond erinesid oluliselt (nt *kits* ja *teleskoopkaldtee*). Allik- ja sihtvaldkonna vastavused olid peamiselt ontoloogilised. Kuigi sünteetiline liitsõnamoodustus on produktiivsem sõnamoodustusviis kui tüviliitsõnamoodustus, siis sõnastikus esines rohkem tüviliitsõnu. Liitsõnade laiendosaks oli kõige sagedamini käändsõna muutevorm. Motiveeritud nimetusi esines sõnastikus oluliselt rohkem kui arbitraarseid nimetusi (nt *luup* ja *stihvt*). Tõlkestrateegiatest kasutasin enim sõnasõnalist tõlget, liigsõnalisuse vähendamist ja tähenduse avamist. Kuigi lähtusin nimetuste valikul Erelti (2007: 158) soovitusel piirata sõnaühendeid kolme sõnaga, siis spetsiifiliste nimetuste kohta esineb sõnastikus ka pikemaid sõnaühendeid.

Sõnastiku algmaterjal ei lähtu regiooni- või kultuuripõhisusest ning küsitluse läbiviimisel esines mitmesuguseid piiranguid, mistõttu sõnastikus esitatud abivahendite nimetused pole ammendavad ning abivahendite eestikeelsed vastused on vaid soovituslikud. Bakalaureusetöö pakub ainet sellele teemale edasi arendamiseks. Edasised uurimused saaksid näiteks lisada küsitlusele rohkem informante, uurida nimetuste tekkemehhanisme kõnekeelsuse aspektist ning leida pikkadele sõnaühenditele lühemaid vastuseid.

ABIVAHENDITE NIMETUSTE ALLIKAD

Abikäpp. Helisalvestus- ja helisesitusseadmed (22.18.03); <https://xn--abikpp-eua.ee/toode/helisalvestus-ja-heliesitusseadmed/>. Vaadatud 24.03.2022.

Abikäpp. Kaasaskantav kaldtee (18.30.15); <https://xn--abikpp-eua.ee/toode/kaasaskantav-kaldtee/>. Vaadatud 05.04.2022.

Abikäpp. Suhtlus- ja teabevahetuse abivahendid; <https://xn--abikpp-eua.ee/tootekategooria/suhtlus-ja-teabevahetuse-abivahendid/>. Vaadatud 27.03.2022.

Abikäpp. Toetusabivahendid; <https://xn--abikpp-eua.ee/toode/toetusabivahendid/>. Vaadatud 27.03.2022.

Abikäpp. Uriinipidamatused tooted; <https://xn--abikpp-eua.ee/tootekategooria/uriinipidamatused-tooted/>. Vaadatud 27.03.2022.

Abivahendikeskus Invaru. Kaldteed; <https://www.invaru.ee/kaldteed>. Vaadatud 05.04.2022.

Abivahendikeskus Invaru. Komfort-ratastoolid; <https://www.invaru.ee/komfort-ratastoolid>. Vaadatud 29.04.2022.

Abivahendikeskus Invaru. Mähkmed ja imavad tooted; <https://www.invaru.ee/mahkmed-ja-imavad-tooted>. Vaadatud 27.03.2022.

Abivahendikeskus Invaru. Olmeabivahendid; <https://www.invaru.ee/ravimikarp-alarmiga>. Vaadatud 31.03.2022.

Abivahendikeskus Invaru. Potitoolid ja -kõrgendused, prilllauad käetugedega; <https://www.invaru.ee/potitoolid-ja-korgendused-prilllauad-kaetugedega>. Vaadatud 29.04.2022.

Abivahendikeskus Silmalaegas. Abivahenditõend; <https://silmlaegas.laegas.ee/arstile>. Vaadatud 27.03.2022.

Abivahendikeskus Silmalaegas. Digitaalne luup Optelec Compact 7" HD; <https://silmlaegas.laegas.ee/telli/14>. Vaadatud 01.04.2022.

Abivahendikeskus Silmalaegas 2011. Bellmann & Symfon häiresüsteemid 2011; <https://silmlaegas.laegas.ee/Bellman%20&%20Symfon%20est.pdf>. Vaadatud 27.03.2022.

Abivahendikeskus Silmalaegas. Kirjutamis- ja joonistamisabivahendid; <https://silmlaegas.laegas.ee/kataloog/16>. Vaadatud 28.03.2022.

Abivahendikeskus Silmalaegas. Luubid jt suurendusabivahendid; <https://silmlaegas.laegas.ee/kataloog/10>. Vaadatud 01.04.2022.

Apotheka. Tabletijaotaja 7 päeva; <https://www.apotheka.ee/a-tabletijaotaja-7-paeva-pmm0163346ee>. Vaadatud 31.03.2022.

EASTIN = The European Assistive Technology Information Portal. Abi- ja hõlbustusvahendid: uriini absorbeerivad ja rooja koguvad abivahendid; <http://www.eastin.eu/et-ee/searches/products/iso/0930>. Vaadatud 27.03.2022.

EASTIN = The European Assistive Technology Information Portal. Tooterühmad: helisalvestus- ja heliesitusseadmed – ISO-kood: 22.18.03; <http://www.eastin.eu/et-ee/searches/freetext/summary?freetext=helisalvestus>. Vaadatud 26.03.2022.

EDA = Eesti Diabeediliit 2021. Osale uurimistöös "Nutika ravimikarbi vajadus"; <http://www.diabetes.ee/foorum/teema/45991/osale-uurimistoeoes-quotnutika-ravimikarbi-vajadusquot>. Vaadatud 01.04.2022.

Elukaar 2016. Uus abivahendite korraldus; https://www.sm.ee/sites/default/files/content-editors/sisekomm/elukaar_2016_mai_veebi.pdf. Vaadatud 27.03.2022.

ETIS = Eesti Teadusinfosüsteem 2019. Nutika ravimikarbi teostatavusuuring; <https://www.etis.ee/Portal/Projects/Display/5bc29ff1-4c01-4d8b-8aae-16549777ac1c>. Vaadatud 01.04.2022.

EVL = Eesti Vaegkuuljate Liit. Suitsuandurid; <http://www.vaegkuuljad.ee/vana/index.html?http://www.vaegkuuljad.ee/vana/lehed/sandurid.html>. Vaadatud 27.03.2022.

Haapsalu Sotsiaalmaja 2021. Alla siseriikliku piirmääraga hange; <https://sotsiaalmaja.haapsalu.ee/wp-content/uploads/Hanke-dokument-ravimidosaat-05.2021.doc>. Vaadatud 31.03.2022.

Harno = Haridus- ja noorteamet 2021. Pillboxi tiim: ajaplaneerimine ning ülesannete jaotamine tiimiliikmete vahel aitab vältida ületootamist; <https://www.teeviit.ee/pillboxi-tiim-ajaplaneerimine-ning-ulesannete-jaotamine-tiimiliikmete-vahel-aitab-valtida-uletootamist/>. Vaadatud 31.03.2022.

Heinmets, Hanna-Stiina 2020. Dementsuse sümptomid ja toimetuleku toetamine; https://eludementsusega.ee/app/uploads/2020/12/Heinmets_20201117_ettekanne.pdf. Vaadatud 12.04.2020.

Hero Health. Hero Pill Dispenser; <https://herohealth.com/>. Vaadatud 31.03.2022.

Kasepalu, Priit 2018. Abiks nägemispuudega inimestele. – Kuulutaja; <http://www.kuulutaja.ee/abiks-nagemispuudega-inimestele/>. Vaadatud 08.05.2022.

Keidong, Hanna, D. Volmer 2021. Nutikas ravimikarp eakate patsientide ravijärgimuse toetamiseks. – Apteek TÄNA 4, 58–64; <https://medlife.ee/wp-content/uploads/2021/12/FARMAATSIAATEADUS.pdf>. Vaadatud 31.03.2022.

Koduandur OÜ. Nutikas ravimikarp – meelerahu lähedasele, tugev tervis eakale; <https://koduandur.ee/ravimikarp/>. Vaadatud 01.04.2022.

Loog, Mai 1991. Trussikud – Esimene Eesti slängi sõnaraamat; https://www.eki.ee/cgi-bin/sl_dic/?72. Vaadatud 15.05.2022.

LVS = Laservisioon Silmakliinik 2021. Tehnilised abivahendid;
<https://www.laservisioon.ee/wp-content/uploads/2021/09/Laservisiooni-abivahendite-hinnakiri-2021.pdf>. Vaadatud 28.03.2022.

Martiniello, Natalina, W. Eisenbarth, C. Lehane, A. Johnson, W. Wittich 2022.
Exploring the use of smartphones and tablets among people with visual impairments: are mainstream devices replacing the use of traditional visual aids? – Assistive Technology 34(1), 34–45; <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/10400435.2019.1682084>.
Vaadatud 26.03.2022.

Meditech Estonia. Ravimidosaator; <https://www.medi.ee/muud-abivahendid/ravimidosaator/>. Vaadatud 31.03.2022.

MTÜ Elu Dementsusega. Kodukohandus;
<https://eludementsusega.ee/lahedasele/kodukohandus-2/>. Vaadatud 08.05.2022.

Patendiamet 2013. Eesti kehtiva Euroopa patendi patendikirjelduse tõlge;
<https://www1.epa.ee/ep/EPTolke/E008222.pdf>. Vaadatud 31.03.2022.

PPÜ = MTÜ Põhja-Eesti Pimedate Ühing. Punktkiri; <http://ppy.ee/abiks/punktkiri/>.
Vaadatud 28.03.2022.

PPÜ = MTÜ Põhja-Eesti Pimedate Ühing. Valge kepp; <http://ppy.ee/abiks/valgekepp/>.
Vaadatud 30.05.2022.

Päevakeskus Käo 2015. Lausetasandil suhtlemine – suhtlustahvlid lastele;
https://www.sotsiaalkindlustusamet.ee/sites/default/files/content-editors/Rehabilitatsioon/kao_suhtlustahvlid_2016.pdf. Vaadatud 27.03.2022.

Ravimiregister 2019. Pakendi infoleht: teave kasutajale;
https://www.ravimiregister.ee/Data/PIL/PIL_1700255.pdf. Vaadatud 31.03.2022.

Sepp, Veiko, J. Veemaa 2016. Uuring "Teenuste uuenduslikum ja säästlikum korraldamine toimepiirkondade keskuste tagamaal": lõpparuanne;
file:///Users/meritroosna/Downloads/2016-teenuste_uuenduslik_pakkumine_lopparuanne_20-12-2016_vs.pdf. Vaadatud 31.03.2022.

SKA = Sotsiaalkindlustusamet 2015. Abivahendi teatmik;
https://sotsiaalkindlustusamet.ee/sites/default/files/content-editors/Sotsiaalteenused/av_teatmik.pdf. Vaadatud 27.03.2022.

SKA = Sotsiaalkindlustusamet 2018. Keskkonna kohanduse abimaterjal kohaliku omavalitsuse spetsialistidele;
https://www.sotsiaalkindlustusamet.ee/sites/default/files/content-editors/Abivahendid/Kohandamine/keskkonna_kohandamise_abimaterjal_kohaliku_omavalitsuse_spetsialistidele.pdf. Vaadatud 05.04.2022.

SM = Sotsiaalministeerium 2015. Töövõime hindamise metoodika;
https://www.sm.ee/sites/default/files/content-editors/Toovoimereform/toovoime_hindamistest/metoodika_28_04_2016.pdf. Vaadatud 31.03.2022.

TEK = Tartu Emajõe Kool 2022. Punktkirjas õppematerjalide valmistamise juhend; <https://tek.tartu.ee/kooli-valjaanded/punktkirjas-oppematerjalide-valmistamise-juhend>.
Vaadatud 28.03.2022.

Tervise Abi. Jenile häiresüsteemid; <https://www.terviseabi.ee/tooted/kuuldeaparaadid-ja-lisad/hairesusteemid>. Vaadatud 27.03.2022.

Tervise Abi. Kaldteed; <https://terviseabi.ee/tooted/kaldteed>. Vaadatud 05.04.2022.

TLÜ = Tallinna Ülikool 2021. Kas teadus on moes? – EXU Akadeemia ja Tallinna ettevõtluskeskuse seminari 2021;
https://www.tlu.ee/sites/default/files/AVA/Kas%20teadus%20on%20moes_seminar_uus_compessed.pdf. Vaadatud 01.04.2021.

Tooming, Marko 2010. Kas Kiiliga vapp sobib Kiili lipule? – Maaleht; <https://maaleht.delfi.ee/artikkel/43892431/kas-kiiliga-vapp-sobib-kiili-lipule>. Vaadatud 08.05.2022.

Vilans. 80 alternatiivi vabaduse piiramisele tervishoius: praktiline abi- ja inspiratsioonivahend vabadusepiiramise vähendamiseks;
https://www.sotsiaalkindlustusamet.ee/sites/default/files/content-editors/Erihoolekanne/80_alternatiivi_vabaduse_piiramisele.pdf. Vaadatud 31.03.2022.

WHO = World Health Organization. Assistive product specification for procurement: audioplayers with DAISY capability;
https://www.who.int/phi/implementation/assistive_technology/APS2-Audio_Players_with_DAISY_Capability_oc_use.pdf. Vaadatud 26.03.2022.

KIRJANDUS

Azimbayevna, Dilora G., G. J. Z. Qizi, X. X. Vohidovna 2021. Peculiarities of translating medical terms. – Texas Journal of Medical Science 2, 6–9;
<https://zienjournals.com/index.php/tjms/article/view/248>. Vaadatud 16.03.2022.

Cambridge English Dictionary. Eponym;
<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/eponym>. Vaadatud 01.05.2022.

EKAS = Eesti keele assotsiatsioonisõnastik 2019. <https://www.eki.ee/dict/assotsiatsioonid/>.
Vaadatud 28.05.2022.

EKI = Eesti Keele Instituut. Sõnaveeb; <https://sonaveeb.ee/about>. Vaadatud 20.05.2022.

EKI= Eesti Keele Instituudi Ühendsõnastik 2022. Ratas;
<https://sonaveeb.ee/search/unif/dlall/dsall/ratas/1>. Vaadatud 24.05.2022.

EKSS = Eesti keele seletav sõnaraamat 2009. <https://www.eki.ee/dict/ekss/>. Vaadatud 08.05.2022.

EPIK = Eesti Puuetega Inimeste Koda 2018. Puuetega inimeste eluolu Eestis: ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni täitmise variraport; https://www.epikoda.ee/wp-content/uploads/2018/03/EPIK_variraport_webi.pdf. Vaadatud 16.12.2021.

Erelt, Mati, T. Erelt, K. Ross 2007. Eesti keele käsiraamat: leksikoloogia;
<https://www.eki.ee/books/ekk09/index.php?p=6&p1=3>. Vaadatud 29.03.2022.

Erelt, Tiiu 2007. Terminõpetus. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.

Friesen, Emma L., D. G. Theodoros, T. Russell 2014. Assistive technology devices for toileting and showering used in spinal cord injury rehabilitation - a comment on terminology. - Disability and rehabilitation. Assistive technology 11(1), 1–2;
<https://10.3109/17483107.2014.984779>. Vaadatud 16.12.2021.

ICF = International Classification of Functioning, Disability and Health 2001;
<http://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/42407/9241545429.pdf;jsessionid=778AB136907D0FA536350FE75781AC2A?sequence=1>. Vaadatud 16.12.2021.

ISO = International Organization for Standardization 2016. Assistive products for persons with disability – classification and terminology;
<https://cdn.standards.iteh.ai/samples/60547/4694b28419324e45810538491357903c/ISO-9999-2016.pdf>. Vaadatud 08.01.2022.

Kasik, Reet 2015. Sõnamoodustus. Eesti keele varamu I. Tartu: Tartu Ülikool Kirjastus.

Lagerspetz, Mikko 2017. Ühiskonna uurimise meetodid: sissejuhatus ja väljajuhatus. Tallinn: Tallinna Ülikooli Kirjastus.

Melloni, Chiara 2020. Oxford research in Encyclopedia in linguistics: Subordinate and synthetic compounds in Morphology;

https://www.researchgate.net/publication/342591673_Subordinate_and_Synthetic_Compounds_in_Morphology. Vaadatud 22.05.2020.

Molina, Lucia, A. H. Albir 2002. Translation techniques revisited: a dynamic and functionalist approach. – Meta 47(4), 498–512; <https://www.erudit.org/en/journals/meta/2002-v47-n4-meta688/008033ar.pdf>. Vaadatud 14.03.2022.

Niman, Bruno, M Böcker, A. Boveda 2018. On the development of a harmonized, user-centered terminology for current and upcoming ict devices, services and applications. – In: Miesenberger K., Kouroupetroglou G. (eds) Computers Helping People with Special Needs. ICCHP 2018. Lecture Notes in Computer Science. Vol. 10896. Springer, Cham, 59–63; https://doi.org/10.1007/978-3-319-94277-3_11. Vaadatud 16.12.2021.

Pajusalu, Renate 2009. Sõna ja tähendus. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.

Panther, Klaus-Uwe, L. L. Thornburg 2018. Metaphor and metonymy in language and thought: a cognitive linguistic approach. – Synthesis Philosophica 32(2), 271–294; https://www.researchgate.net/publication/328876738_Metaphor_and_Metonymy_in_Language_and_Thought_A_Cognitive_Linguistic_Approach. Vaadatud 18.03.2022.

Puusepp, Margus 2013. Suuline tõlge. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.

Soosaar, Andres 2016. Meditsiinieetika. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus. <https://www.digar.ee/arhiiv/et/raamatud/71139>. Vaadatud 26.02.2022.

Tacheva, Violeta 2013. Communication – the master key to the patient's heart. – JAHR proceedings from the international conference the language of medicine – from Its Genesis to the Culture and Ethics of Communication. Vol. 4(7), 601 – 621; https://www.researchgate.net/publication/274069705_Communication_-_the_master_key_to_the_patient%27s_heart. Vaadatud 16.12.2021.

TAI = Tervise Arengu Instituut 2021. Tegevuspiiranguga inimese toimetulekut kodus tuleb toetada senisest rohkem; <https://tai.ee/et/sotsiaalto/tegevuspiiranguga-inimeste-toimetulekut-kodus-tuleb-toetada-senisest-rohkem>. Vaadatud 10.12.2021.

Tavast, Arvi, M. Taukar 2013. Mitmekeelne oskussuhtlus; http://tavast.ee/wp-content/uploads/tavast_mitmekeelne_2013.pdf. Vaadatud 17.03.2022.

WHO = World Health Organization 2014. WHO compendium of innovative health technologies for low resource settings, 2011–2104: Assistive devices, ehealth solutions, medical devices, other technologies, technologies for outbreaks; https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/108781/9789241564731_eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Vaadatud 16.12.2021.

WHO = World Health Organization 2015. Assistive technology for children with disabilities: creating opportunities for education, inclusion and participation – a discussion paper; <https://sites.unicef.org/disabilities/files/Assistive-Tech-Web.pdf>. Vaadatud 16.12.2021.

WHO = World Health Organization 2016. Priority assistive products list; https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/207694/WHO_EMP_PHI_2016.01_eng.pdf.
Vaadatud 08.01.2022.

WHO = World Health Organization 2018. Assistive technology; <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/assistive-technology>. Vaadatud 08.01.2022.

WHO = World Health Organization 2019. Global perspectives on assistive technology: proceedings of the GReAT Consultation 2019; <https://apps.who.int/iris/handle/10665/330372>.
Vaadatud 08.01.2022.

WHO = World Health Organization 2020. Assistive technology: what is in a name?; <https://at2030.org/assistive-technology--what-is-in-a-name/>. Vaadatud 16.12.2021.

WHO = World Health Organization 2021. Assistive product specifications and how to use them; <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/339851/9789240020283-eng.pdf>.
Vaadatud 11.01.2022.

The formation of the names of assistive devices and English-Estonian assistive device dictionary. Summary

The aim of the bachelor thesis was to find Estonian equivalents for the English names of assistive devices, explore other names that are used for the assistive devices, describe the mechanisms behind the formation of the names and present the material in a lexicographic order. I created a questionnaire in order to find the names that are being used for the assistive devices. The theoretical part provides an overview of terminology formation and translation and the formation of compounds in Estonian.

The largest part of the names have been formed based on the function of the assistive devices. Morphemic motivation was prevalent in these names, which coincides Erelt's (2007: 80) statement on specialized lexicography in Estonian. Semantical motivation was prevailing among the names that have been formed based on external attributes. Personification was used only with the names that referred to software devices (e.g. *tarkvaraline pleier*, *nutikas ravimikarp*, *kõnelev kell*). The dictionary also contains loanwords (e.g. *rulaator*), partial calques (e.g. *aktiivratastool*) and literal translation (e.g. *transpordiratastool*). In the case of metaphors, the source and target domains presented similarities (e.g. *pampers*) as well as differences (e.g. *kits* and *teleskoopkaldtee*). The analogies between source and target domains were mostly ontological. Root compounds were prevailing in the dictionary regardless of the formation of synthetic compounds being highly productive. Noun-adjective compounds were prevalent in the dictionary. Motivated names dominated over arbitrary names (e.g. *luup* and *stihvt*). I mainly applied literal translation, reduction and explication regarding translation techniques. Although I took into consideration Erelt's (2007: 158) recommendation to limit multi-word expressions down to three words, the dictionary still contains longer expressions in case of highly specific names.

The source of the names in English does not consider regional or cultural aspects and the questionnaire entailed different limitations. For this reason, the name list of assistive devices is not conclusive and the names in Estonian are recommendatory in nature. Thesis offers subject matter for further research that could for example engage more people in the questionnaire, explore the colloquial names of assistive devices and find replacements for long multi-word expressions.

LISAD

Lisa 1. Küsimustik hooldusasutuse personalile

Abivahendite nimetused

Küsimustiku eesmärgiks on välja selgitada abivahendite kõnekeelsed nimetused. Elkõige ootan slängi ja lühendeid, mida abivahendite kohta kasutate. Vastuseid võib olla mitu ning vastuseks sobib ka abivahendite üldnimetus. Kui abivahend on võõras, siis võib vastuse lahtri tühiaks jätta või pakkuda pildi põhjal välja enda loodud nimetus. Küsimustikule vastamine on vabatahtlik ja anonüümne.

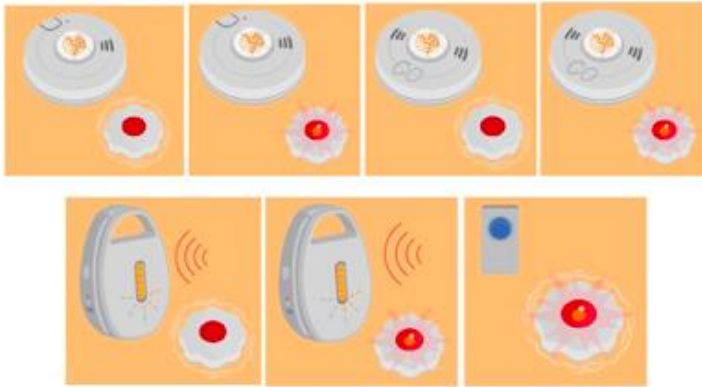
1. Mis on Teie ametikoht?

- Hooldustöötaja
- Õde
- Arst
- Füsioterapeut
- Tegevusterapeut
- Tegevusiuhendaja
- Muu

2. Kuidas nimetaksite alltoodud abivahendeid?

3. Kuidas nimetaksite alltoodud abivahendeid?

4. Kuidas nimetaksite alltoodud abivahendeid?

5. Kuidas nimetaksite alltoodud abivahendeid?

6. Kuidas nimetaksite alltoodud abivahendeid?

7. Kuidas nimetaksite alltoodud abivahendeid?

8. Kuidas nimetaksite alltoodud abivahendeid?

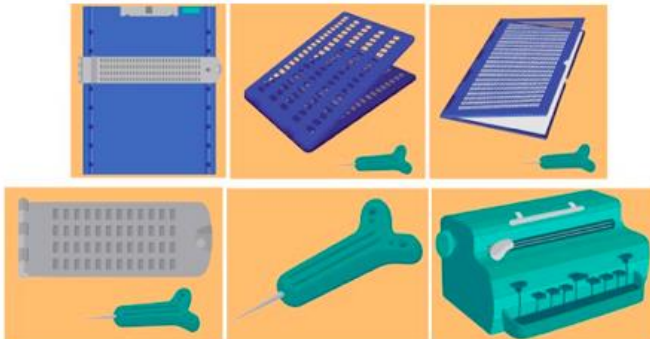
9. Kuidas nimetaksite alltoodud abivahendeid?

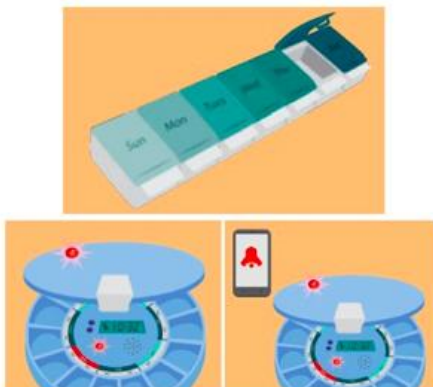
10. Kuidas nimetaksite alltoodud abivahendeid?

11. Kuidas nimetaksite alltoodud abivahendeid?

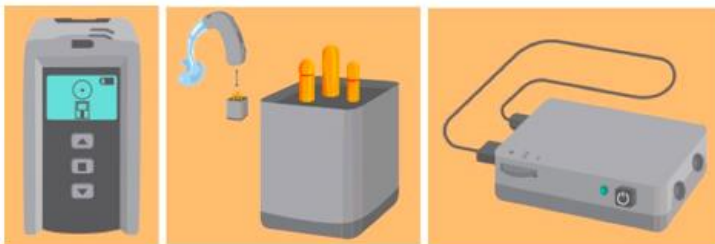
12. Kuidas nimetaksite alltoodud abivahendeid?

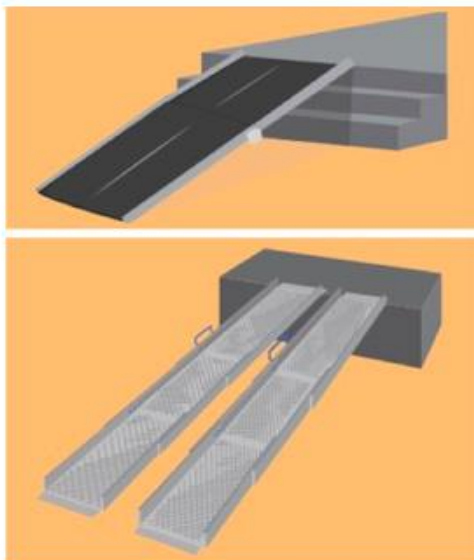
13. Kuidas nimetaksite alltoodud abivahendeid?

14. Kuidas nimetaksite alltoodud abivahendeid?

15. Kuidas nimetaksite alltoodud abivahendeid?

16. Kuidas nimetaksite alltoodud abivahendeid?

17. Kuidas nimetaksite alltoodud abivahendeid?

18. Kuidas nimetaksite alltoodud abivahendeid?

19. Kuidas nimetaksite alltoodud abivahendeid?

20. Kuidas nimetaksite alltoodud abivahendeid?

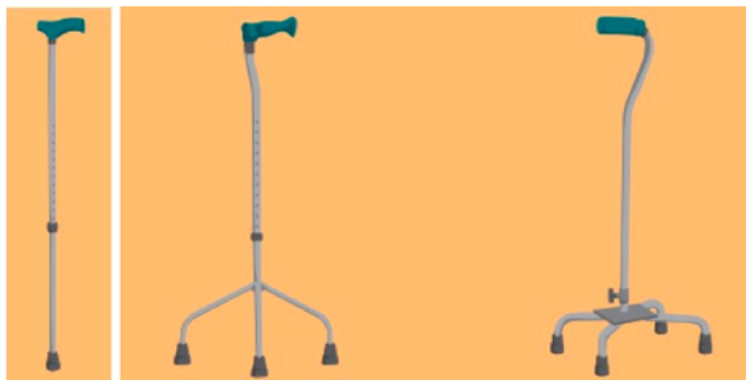
21. Kuidas nimetaksite alltoodud abivahendeid?

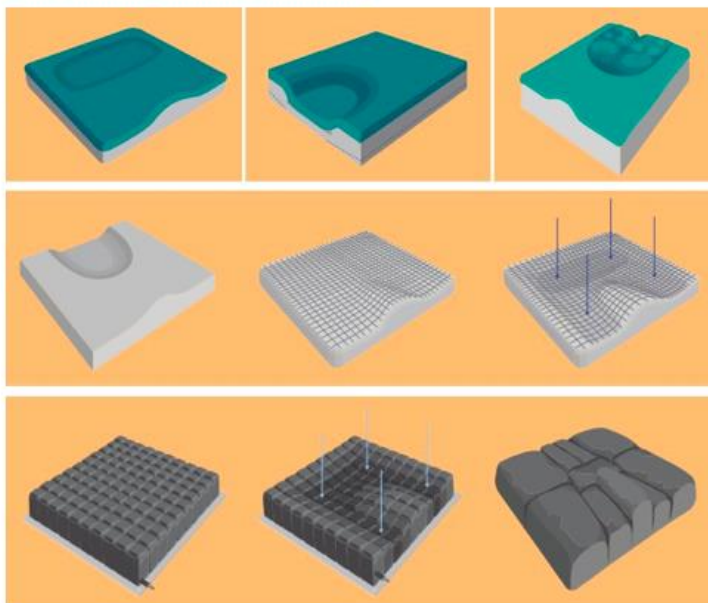
22. Kuidas nimetaksite alltoodud abivahendeid?

23. Kuidas nimetaksite alltoodud abivahendeid?

24. Kuidas nimetaksite alltoodud abivahendeid?

25. Kuidas nimetaksite alltoodud abivahendit?

26. Kuidas nimetaksite alltoodud abivahendeid?

27. Kuidas nimetaksite alltoodud abivahendit?

28. Kuidas nimetaksite alltoodud abivahendit?

29. Kuidas nimetaksite alltoodud abivahendit?

Lisa 2. Küsimustikus kasutatud abivahendite jaotumine ja ingliskeelsed nimetused

Abivahendite ingliskeelsed nimetused							
1. Accessible book players with audio capability	1.1. Table standalone player	1.2. Pocket-sized standalone player	1.3. Software-based player				
2. Alarm signallers with light/vibration alert	2.1. Alarm signaller with heat or smoke sensor and vibrating pad	2.2. Alarm signaller with heat or smoke sensor and flashing light	2.3. Alarm signaller with carbon monoxide sensor and vibrating pad	2.4. Alarm signaller with carbon monoxide sensor and flashing light	2.5. Alarm signaller with sound sensor and vibrating pad	2.6. Alarm signaller with sound sensor and flashing light	2.7. Push-button alarm signaller with vibration and flashing light
3. Body-worn absorbent products, single-use	3.1. Single-use pad for urine	3.2. Male pad for urine	3.3. Single-use belted pad for absorbing urine or containing faeces	3.4. Single-use pull-on pad for absorbing urine or containing faeces	3.5. Single-use all-in-one (wraparound pad) for absorbing urine or containing faeces		
4. Body-worn absorbent products, washable	4.1. Washable incontinence pull-on pad	4.2. Washable absorbent pad	4.3. Washable all-in-one (wraparound) pad				
5. Communication boards and books	5.1. Universal communication board	5.2. Customized (personalized) communication board	5.3. Eye-pointing communication frame	5.4. Communication book			
6. Crutches	6.1. Elbow crutch	6.2. Axilla crutch	6.3. Forearm crutch				
7. Filters	7.1. Filters						
8. Handrails and grab-bars	8.1. Wall-mounted straight or angled grab bar	8.2. Floor-to-wall/floor-to-ceiling grab bar	8.3. Fold-down/drop-down rail				
9. Hearing aids	9.1. Behind-the-ear hearing aid with	9.2. Behind-the-ear hearing aid	9.3. Preprogrammed behind-the-ear				

	<i>preconfigured ear inserts</i>	<i>with costum earmoulds</i>	<i>hearing aid with either costum earmoulds or preconfigured ear inserts</i>				
						<i>Mechanical Braille type writers</i>	
<i>10. Manual Braille writing equipment</i>	<i>10.1. Braille slate/frame with a board and marker</i>	<i>10.2. Interline Braille slate/frame</i>	<i>10.3. Interpoint Braille slate/frame</i>	<i>10.4. Small pocket frame</i>	<i>10.5. Stylus or knob, flat or saddle type</i>	<i>10.6. Standard Perkins Braille</i>	
<i>11. Medication organizers</i>	<i>11.1. Medication organizer (without automated functions)</i>	<i>11.2. Medication organizer with timed reminder function</i>	<i>11.3. Medication organizer with timed reminder medication software</i>				
<i>12. Optical magnifiers</i>	<i>12.1. Non-illuminated stand magnifier</i>	<i>12.2. Illuminated stand magnifier</i>	<i>12.3. Non-illuminated handheld magnifier</i>	<i>12.4. Illuminated handheld magnifier</i>	<i>12.5. Spectacle magnifier</i>		
<i>13. Personal remote microphone systems</i>	<i>13.1. Transmitter with microphone</i>	<i>13.2. Receiver with direct audio inout (DAI)</i>	<i>13.3. Receiver with an induction neck loop</i>				
<i>14. Portable ramps</i>	<i>14.1. Wide-platform portable ramp</i>	<i>14.2. Twin track portable ramp (two driving tracks)</i>					
<i>15. Ready-to-wear spectacles for near vision (reading glasses)</i>	<i>15.1. Near vision ready-to-wear spectacles</i>						
<i>16. Rollators</i>	<i>16.1. Rollator for indoor and limited outdoor use</i>	<i>16.2. Rollator for outdoor use</i>	<i>16.3. Posterior rollator for indoor use</i>				
<i>17. Talking/touching watches</i>	<i>17.1. Talking watch (atomic or quartz)</i>	<i>17.2. Touching watch (atomic or quartz)</i>					

18. Therapeutic footwear	18.1. Therapeutic footwear						
19. Toilet chairs	19.1. Static toilet chair	19.2. Attendant-propelled mobile toilet and shower chair	19.3. Self-propelled mobile toilet and shower chair	19.4. Folding toilet or shower commode chair			
20. Shower chairs	20.1. Static shower stool	20.2. Static shower chair					
21. Walking frames	21.1. Walking frame with four tips	21.2. Walking frame with two tips and two wheels					
22. Walking sticks, tripods and quadripods	22.1. Walking stick	22.2. Tripod/quadripod					
23. Wheelchair seat cushions	23.1. Contoured cushion with separate top layer	23.2. Contoured cushion without top layer	23.3. Contoured cushion with separate top layer or seat bone well pad	23.4. Cushion without dedicated structural base with multiple sections			
	Wheelchairs, manual assistant-controlled	Wheelchairs, manual for active use			Wheelchairs, manual with postural support		
24. Wheelchairs, manual	24.1. Transport wheelchair	24.2. Active urban wheelchair	24.3. Active dual-terrain wheelchair	24.4. Active rough terrain wheelchair	24.5. Wheelchair, manual with postural support (variable-position wheelchair)	24.6. Wheelchair, manual base frame only to be fitted with PSDs (variable-position-wheelchair, base frame only)	
25. White canes	25.1. Straight white cane	25.2. Angular white cane	25.3. Folding white cane				

Lisa 3. Küsimustiku vastused koondtabelina

Vastaja nr 1	Vastaja nr 2	Vastaja nr 3	Vastaja nr 4
1. Pult	1. Harjutusese näppudele, mälule	1. –	1. –
2. Häirenupp, häiresüsteem	2. Häirenupp	2. Näppude stimulaator	2. Häirenupp
3. Mähkmed, mähkud, pampers	3. Mähkmed ja sidemed	3. Mähe, püksmähe	3. –
4. Hügieenisidemed, püksmähkmed	4. Trussikud	4. Püksmähe, pampers	4. –
5. Kommunikaator, suhtlusabivahend	5. –	5. Mälumäng	5. Piktogramm
6. Kargud	6. Liikuvad küünarkepid, kargud	6. Küünartugi, abivahend liikumiseks	6. Küünarkargud
7. Prillid	7. Päikseprillid	7. Päikseprillid	7. –
8. Käepuu, käetugi	8. Käetoed	8. Abivahend istumiseks, tõusmiseks, toetuseks	8. Seinatoed liikumisraskustega inimestele
9. Kuuldeaparaat	9. Kuularid	9. Kuulmisaparaat	9. Kuuldeaparaat
10. Punktkirja trükimasin	10. Ei tea	10. Abivahend kirjutamiseks	10. –
11. Ravimikarp	11. Ravimikarbid	11. Pinal, ravimite karp, ravimite dosaator	11. Ravimikarp
12. Luup, suurendusklaas	12. Luubid	12. Erinevad luubid nägemiseks	12. Nägemisabivahendid
13. Võimendi	13. Ei tea	13. Ei tea	13. –
14. Kaldtee	14. Laudtee	14. Ratastooli kaldtee paigaldatav, tõstetav	14. Kaldtee, relsid
15. Prillid	15. –	15. Nägemisprillid	15. Prillid
16. Rulaator, ratastega tugiraam	16. Tugiraam	16. Rulaator erinevatele abisaajatele	16. Madal rulaator
17. Käekell	17. Kell	17. Pulsikell, õenduskutsung	17. –
18. Ergonoomilised jalanõud	18. Ortopeedilised jalanõud	18. Kergestijalga pandavad jalanõud	18. Ortopeedilised jalanõud
19. Potitool, dušitool	19. Potitoolid	19. Potitool, duššitool	19. Potikõrgendus, potitool
20. Dušitool	20. Pesutool	20. Duššitool	20. –
21. Tugiraam	21. Tugiraam	21. Kõndimisrulaator	21. Madal tugiraam
22. Kepp, harkkepp	22. Harkkeppid	22. Kõndimiskepp	22. Kepid, kolmeharuline kell, neljaharuline kepp
23. Ratastooli padi	23. Toolipadi	23. Ei oska öelda	23. Lamatistevastane padi
24. Ratastool	24. Ratastool	24. Ratastool	24. Ratastool
25. Ratastool	25. Ratastool, invatool	25. Erinevate funktsioonidega ratastool	25. Sport ratastoolid
26. Komforttool	26. Mugavustega ratastool	26. Ratastool erinevate asendite saavutamiseks	26. –
27. Ratastooli raam	27. Abitool	27. Kerge ratastool	27. –

28. Valge kepp	28. Pimeda kepp	28. Soki, suka abivahend jalga panekul ja ära võtmisel	28. –
----------------	-----------------	--	-------

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Merit Roosna,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose "Abivahendite nimetuste moodustamine ja inglise-eeesti abivahendisõnastik", mille juhendaja on professor Renate Pajusalu reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Merit Roosna

01.06.2022